

Javne politike in kako se z njimi ukvarjati

**Priročnik za mlade
aktiviste_ke in zagovorniške
organizacije**

Javne politike in kako se z njimi ukvarjati - Priročnik za mlade aktiviste_ke in zagovorniške organizacije je rezultat projekta POJAM - Partnerstvo za trajnostno krepitev mladinskega aktivizma, ki se izvaja v okviru programa Erasmus+ Ključna aktivnost 2: Strateška partnerstva na področju mladih.

Objavljeno: oktober 2022.

POJAM.

Avtorji (po organizacijah):

Nevena Balážević, Ana Gvozdić, Andrea Kovač, Morana Starčević Dorotea Strelec, Branka Vierda (Inicijativa mladih za ljudska prava Hrvatska)

Ana Bljajić, Damira Brunac, Lucija Dumančić Jovanović, Dražen Hoffmann (Gong)

Hana Kukučka, Ozren Lazić, Đorđe Majstorović, Borislav Prodanović (Omladinski centar CK13)

Nejc Horvat (Danes je nov dan)

Sofinanciran iz programa Evropske unije Erasmus+

POJAM - Partnerstvo za održivo jačanje aktivizma mladih

Številka projekta: 2020-2-HR01-KA205-078001

Zavrnitev odgovornosti: Ta publikacija odraža izključno stališče avtorja publikacije in Evropska komisija ne more biti odgovorna za uporabo informacij, ki jih vsebuje.

Koordinator projekta:

Inicijativa mladih za ljudska prava (Hrvatska) - <https://www.yihr.hr/>

Projektne partnerji:

Gong (Hrvatska) - <https://gong.hr/>

Omladinski centar CK13 (Srbija) - <https://ck13.org/>

Danes je nov dan (Slovenija) - <https://danesjenovdan.si/>

VSEBINA – Kaj boste spoznali v tem priročniku?

I. PRVI DEL – JAVNE POLITIKE

1. Politika? Fuj! Ali ...? (razmišljanja o politiki: miti ali resnica?)

- Politika in politika – ali zakaj je politična angažiranost državljanek in državljanov dobra, politika pa se zdi tako slaba
- Politika je pokvarjena.
- Politika je neracionalna.
- Politika je zrežirana.
- Politika je dolgočasna.
- Politika je dejavnost izbranega kroga privilegirancev.
- Politična igra je samo ena – naš vsakdanji klientelizem.
- Politika me ne zanima, saj ne bo spremenila mojega življenja.
- Politika ni za nas. – O, pa še kako je.

2. Politika kot način reševanja skupnih problemov – pa smo tu!

- Politika kot kolektivno delovanje
- Odločanje in moške v oblekah
- OK, zakaj ta !#%@ odloča?
- Oni in mi kot akterji javnih politik
- Politike za koga vse?
- OK, odločevalci in kdo še? Kako je videti proces sprejemanja javnih politik?
- Indikatorji ali kazalniki
- Kaj nam ciklus javnih politik pove?

3. Mladinska politika (Hrvaška, Srbija, Slovenija)

- Mladinski sveti - Slovenija
- Svet za mlade Republike Hrvaške
- Nacionalni programi za mlade
- Strategije Evropske unije za mlade od 2017 do 2029
- EU vlaga v mlade
- Kaj Svet Evrope naredi za mlade?

II. DRUGI DEL – ZAGOVORNIŠTVO

3. Kje nastopijo aktivisti (neformalni akterji policy-ja: zakaj in kako se vključujejo)

- Kaj je javno zagovornišтво

- Dobro, a se pogovarjamo s steno?! (splošno o javnem delovanju)
- Javni prostor in demokratična javnost
- Izbira najustrežnejšega pristopa
- Različni akterji – zavezniki, nasprotniki in neopredeljeni (analiza akterjev in identifikacija komunikacijskih ciljev)
- Katere akterje moramo razvrstiti v shemo?
- Zakaj nas včasih zmoči dež pred parlamentom in vlado (protestne akcije in sporočila v javnosti)
- Zakaj protest in zakaj stojimo zunaj
- Mediji in kako z njimi (umetnost sporočil za javnost)

ZAVIHAJMO ROKAVE (praktične vaje in aktivnosti)

- Sporočilo mora v medije TAKOJ – Pisanje sporočila za javnost ali kako povedati vse v čim manj besedah
- To se mora zgoditi LETOS – zagovorniške kampanje in javni interes
- Pasivec, bodi aktiven! - Aktivizem za dobro
- Neudeležba zaradi pomanjkanja sredstev
- Državljska vzgoja in izobraževanje – izobraževanje za našo in njihovo dobrobit
- Majhna zbirka orodij za zagovorniške organizacije danes
- Konec koncev zagotovo drži: politika je boj za oblast.

IZVORI

PRVI DEL – JAVNE POLITIKE

Javne demonstracije lahko vplivajo na javno politiko tako, da se glas ljudi sliši na institucionalni ravni

Vir slike: [greenbiketours.org](https://www.greenbiketours.org)

Politika? Fuj! Ali...?

*"Politika me u životu uvijek pratila u stopu
I bacala duge sjene uvijek kad mi krene."*

Hladno pivo, "Politika" (1999)

O politici se vsakodnevno govori, piše in razpravlja. S politiko se seveda ukvarjajo politiki, prav tako pa mediji, znanstveniki, učitelji ... in zdi se nam, da je upravičeno, da se z njo ukvarja čim širši krog ljudi.

Toda kako je mogoče, da o politici vsi vedo vse, hkrati pa **raziskave kažejo, da mladih politika ne zanima** in da jim zadoščajo informacije, na katere naletijo po naključju? Kako naj si razlagamo dejstvo, da mladi niti preden dobijo volilno pravico praviloma ne sodelujejo v dogajanju v njihovih skupnostih, ki zadevajo vse državljanke in državljane (s konceptom participacije se bomo precej obširneje ukvarjali kasneje)? In kako naj si razlagamo dejstvo, da mladi odraščajo v demokratičnem političnem sistemu in imajo stališča, ki niso vedno usklajena z vrednotami demokratičnega državljanstva? Odgovore na nekatera od teh vprašanj nudimo v naslednjih poglavjih. Na nekatera vprašanja ne bomo odgovarjali, temveč je njihov namen vzpodbuditi razmislek, razpravo in akcijo.

Vir slike: <https://whystatesmatter.sisterdistrict.com>

Kakšen je cilj razprav, ki jih bomo načeli?

Cilj, dragi_a bralec_ka, je **ponuditi orodja** za razmišljanje o politiki in družbenem aktivizmu. Z vsebino tega priročnika ti želimo dati okvir za razumevanje kako ter zakaj delovati in ti tako morda pomagati pri iskanju somišljenikov, podpornikov, sledilcev in pozornosti na družbenih omrežjih.

Želimo, da se po koncu našega druženja (tudi če bo omejeno le na prebiranje tega priročnika) počutiš kot **državljan_ka z višjo stopnjo politične pismenosti**. Za sodelovanje v demokratičnih procesih morajo državljanke in državljani namreč doseči določeno stopnjo političnih kompetenc. Potrebujemo torej določena znanja in sposobnosti, da lahko aktivno sodelujejo pri različnih oblikah političnega odločanja. **Poleg tega je pomembno, da sodelovanje v politiki zaznamujejo demokratične vrednote** – delovanje naj bo usmerjeno v podporo človekovim pravicom, v višje standarde zaščite pravic in svoboščin ter v več (ne manj) demokratičnega odločanja.

Lahko rečemo, da politična pismenost vsebuje vse naštetu – *znanje* o demokraciji, *sposobnost* za demokracijo in *vrednote* v prid demokraciji.

Upamo, da si ti še prvi člen v verigi političnega opismenjevanja (mladih) državljanek in državljanov. Demokratična politika lahko deluje le, če v njej sodeluje veliko število politično pismenih državljanek in državljanov, **tistih, ki verjamejo v demokracijo in ki se bodo na katerikoli ravni političnega odločanja angažirali** po svojih najboljših močeh.

Ne smemo biti preprosto zadovoljni s tem, kar imamo. Želimo izboljšati predstavniško demokracijo in jo narediti še bolj demokratično. Z drugimi besedami se vedno bolj širi zavedanje, da **demokratičnih odločitev ni več mogoče sprejemati brez sodelovanja zainteresiranih akterjev civilne družbe**, brez glasu zainteresiranih državljanek in državljanov.

[1] Vsi izrazi v tem priločniku, ki označujejo osebe, ne glede na njihov slovnični spol, veljajo enako za osebe katerega koli spola.

Politika in politika – ali zakaj je politična angažiranost državljanov dobra, politika pa se zdi tako slaba

Če pogledamo izsledke različnih javnomnenjskih raziskav, bomo videli, da državljanjani_ke politikom ne zaupajo.

Raziskava Eurobarometra je pokazala, da so Slovenci med vsemi članicami EU najbolj nezadovoljni z demokracijo v svoji državi, v tej kategoriji so se namreč uvrstili na zadnje mesto. Prav tako so mnenja, da se zadeve razvijajo v napačno smer (tudi tu so po rezultatih raziskave Eurobarometra med najbolj nezadovoljnimi).

Podjetje Valicon je izvedel raziskavo [Ogledalo Slovenije](#), ki meri zadovoljstvo prebivalstva s stanjem v Sloveniji. Najmanj zaupanja med državljanjani uživajo Državni zbor, stranke vladne koalicije in vlada, nekoliko manj nezaupanja uživajo stranke opozicije in sodišča.

Vir videa: <https://www.youtube.com/watch?v=eUAxbNSwaQc&t=1s>

Vir videa: <https://www.youtube.com/watch?v=hXyebUU2wMA>

Nekatere poglede mladih na politiko lahko najdemo tudi v spodnjih raziskavah

Hrvaška – <https://gong.hr/wp-content/uploads/2021/05/Politicka-pismenost-mladih-2021.pdf>

Slovenija – https://www.mlad.si/e-katalogi/Mladina_2020/222/

Srbija - <https://koms.rs/zakljucci-i-preporuke-alternativni-izvestaj-o-polozaju-i-potrebama-mladih-za-2021/>

Ali nas mora skrbeti tako slabo mnenje mladih o institucijah, ki sprejemajo ključne politične odločitve, in še

slabše mnenje o organizacijah, ki izbirajo te odločevalce, ki jim ne zaupajo?

Mogoče malo.

Tovrstno dojetanje institucij zagotovo vpliva tudi na odnos do politike nasploh, saj se je ne dojema pozitivno.

Pravzaprav gre za dokaj razširjena stališča do politike, ki jih bomo v nadaljevanju poskušali razčleniti na nekatere trditve (sodbe, predsodke, stališča ...), s katerimi ljudje pogosto opisujejo politiko in tiste, ki se z njo ukvarjajo. Verjetno ti bo katera zvenela znano, ob vsakem stališču pa bomo poskušali zastaviti še nekaj vprašanj in predlagati drugačen pristop.

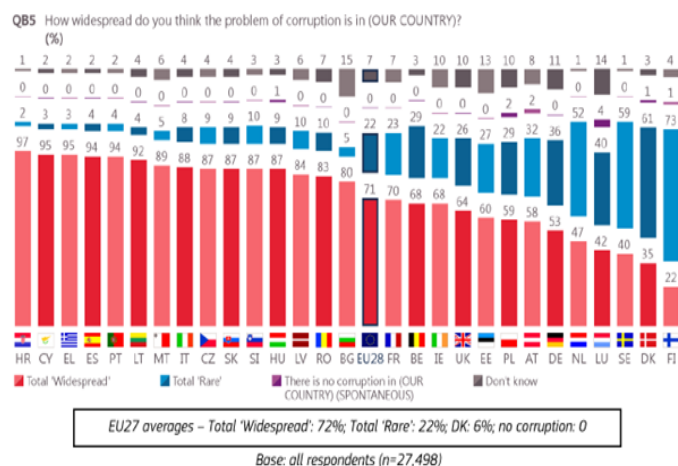
[2] Standard Eurobarometer 91 - Spring 2019 - European Union

Politika je pokvarjena.

Splošni vtis je, da je politika skorumpirana, vladajočim pa je mar le zase in za preživljanje svoje družine, prijateljev, botrov in znancev. **Indeksi zaznave korupcije** iz leta v leto kažejo, da so koruptivna dejanja, to je zloraba javnih pooblasti za osebno korist, zelo pogost pojav, ki prežema vse družbene sfere, še posebej politično.

V povprečju 71 % državljanov Evropske unije meni, da je korupcija v njihovi državi zelo razširjena.

Na Hrvaškem tako meni kar 97 % državljanov, kar jo po mnenju javnosti uvršča med najbolj skorumpirane države v Evropski uniji. Državljeni Slovenije menijo, da je korupcija tudi v njihovi državi zelo razširjena, vendar je to prepričanje nekoliko manj razširjeno (87 %) kot v sosednji Hrvaški, vseeno pa svojo državo dojemajo kot bistveno bolj koruptivno od evropskega povprečja.

Izvor: Eurobarometer 2020; Special Eurobarometer 502; Corruption

Je korupcija »slučajno tu«, ali je že globoko ukoreninjena?

Tudi o tej temi je bilo pri nas izvedenih nekaj raziskav

:

Hrvaška – https://www.gong.hr/media/uploads/institucionalni_izvori_ukorijenjenosti_korupcije_dario_cepo_gong.pdf

Slovenija – https://data.europa.eu/data/datasets/s2176_88_2_470_eng?locale=en

Državljeni imajo vtis, da so določeni privilegiji in ugodnosti rezervirani za tiste, ki so »od nekoga« ali pa lahko plačajo, da bi pridobili ugodnosti, ki jim ne pripadajo. Korupcijske afere politikov se v medijskem prostoru hitro množijo, kot gobe po dežju, in razkrivajo številne posameznike, ki so vanje vpleteni. V takšnem okolju se je težko znebiti občutka, da vladajoči ne gledajo zgolj na lastne materialne koristi. Tovrstna dejanja in njihove povzročitelje je zelo preprosto preslikati na celotno politiko. Še huje, **hitro se sprijaznimo s tem, da je korupcija pač del politike in da nima smisla, da bi poskusili kaj spremeniti.**

.....
.....

Politika je neracionalna.

Ko poslušamo vsakodnevne politične razprave, kot so prenosi parlamentarnih sej, medijski nastopi najpomembnejših politikov in izjave »obvešččenih virov blizu vladajoče stranke«, lahko zaključimo, da je politika dejavnost, s katero se ukvarjajo le ljudje, ki imajo resno potrebo po nenehni pozornosti, nezdravo fiksacijo na določene teme ali preprosto osebne težave z nekaterimi posamezniki, s katerimi vstopajo v vsakodnevne konflikte. Skratka, **da se miselnega napora ne spleča vlagati v nekaj tako nerazumnega in prepirljivega.**

To je zagotovo eden od načinov, kako se lahko politiki profilirajo. **Mnogi državljani bodo rekli, da gre za nesprejemljiv način komuniciranja posameznikov na javnih položajih, jim pa tak način vsekakor omogoča izstopanje iz množice in vidnejšo vlogo v javnosti.** Strategija takšnega komuniciranja je lahko nevarna igra, ki vodi v izgubo podpore državljanov na naslednjih volitvah. Na žalost pa si politiki s takšnim pristopom včasih zagotovijo tudi dodatne glasove volilcev.

Dejstvo je, da so tudi konflikti in neracionalnost del politike, ki pogosto temelji na diskreditaciji političnih nasprotnikov in prikazovanju le-teh kot nesposobnih ali nevrednih javne funkcije. Tudi kadar retorika ni ostra in nevljudna, se zdi, da so politiki usmerjeni v spodkopavanje in obtoževanje drug drugega, **v njihovem komuniciranju pa ne manjka le vsebine, temveč tudi skupnih prizadevanj za blaginjo državljanov.** To veliko državljanov utruja in odvrča od politike, saj medsebojne odnose politikov dojemajo kot poskuse nadigravanja brez posebnega namena. Navsezadnje gre pri političnem boju za vsebino in o tej vsebini lahko razpravljamo povsem racionalno in argumentirano.

Vas zanima, kako se besede uporabljajo v politiki?

Oglejte si ta kratek video (v angleščini).

Vir videa: <https://www.youtube.com/watch?v=mxgOjH7szdk>

Vadite! Prvi korak k izogibanju iracionalnosti je učinkovita komunikacija: poskusite se zavzeti za cilj, v katerega verjamete, in ga jasno razložite. V svojem dvominutnem govoru odgovorite na ta vprašanja:

- Kaj je osrednje vprašanje?
- Koga zadeva? (mladi, revni, okolje...)
- Zakaj je problem? (kaj je vzrok?)
- Kako težava vpliva na vas/druge ljudi/okolje...
- Kaj je naslednji korak? (imate kakšne rešitve, tudi majhne?)

.....
.....

Politika je zrežirana.

Kaj, če razprave v politiki sploh niso resnične? Kaj, če je vse skupaj iluzija za javnost, nekakšna čarovniška predstava za naivne državljane, ki verjamejo, da gledajo pristno in pošteno izmenjavo političnih mnenj? Konec koncev so si politiki, ne glede na svoje poglede, med seboj veliko bolj podobni, kot je katerikoli izmed njih podoben ljudem, ki jih volijo – imajo veliko več od nas, porabijo veliko več od nas in zelo jasno povedo, da politika ni za »male ljudi«. **Morda politična nestrinjanja niso resnična, temveč se zrežirana odvijajo pred kamerami in mikrofoni**, ko kamere ugasnejo pa se politiki družijo na večerjeh, se trepljajo po ramah in drug drugemu čestitajo za dobro predstavo.

Čeprav je težko vedno vedeti, kaj je v ozadju javnih političnih spopadov, je nekaj zagotovo res: **cilj političnih akterjev je priti na oblast in tam tudi ostati**. Biti na oblasti pomeni držati v rokah različne vzvode moči – pravico imenovanja in postavljanja ljudi na položaje, na katerih morajo izvajati javne politike, moč odločanja o razporeditvi in porabi denarja ...

Ali te ta slika spominja na kaj?

Slika: Patrik Macek/PIXSELL

Politika je dolgočasna.

Razumevanje političnih procesov nikakor ni preprosto, a beseda »zapleten« ni sinonim za besedo »dolgočasen«. Je politika res dolgočasna ali se zaradi svoje zapletenosti le zdi taka?

Če v roke vzamemo na primer katerega od družboslovnih učbenikov, ki govorijo o politiki, je mogoče, da se nam bo vsebina zdela nezanimiva. Politične institucije in njihove prisotnosti, norme, pravila, postopki, procesi, številni akterji ... Vsi ti odnosi so lahko zelo zapleteni. **Vendar je pomembno, da se pridobivanju političnega znanja ne izogibamo, saj nam daje osnovo za kritično presojo politične realnosti, ki nas obdaja.** Če razumemo pooblastila predsednika republike, v predvolilni kampanji ne bomo nasedli neuresničljivim obljubam, saj se bomo zavedali, da obljube presegajo pooblastila funkcije, za katero kandidat_ka kandidira.

Nenazadnje niti ni nujno, da je naše znanje o politiki popolno, da bi se počutili sposobne govoriti o politiki. Ni pomembno, ali poznamo le majhen odstotek poslancev, ki sedijo v parlamentu. Niti ni pomembno, ali vemo, kdo v našem mestu ali vasi odloča, kdo sedi v občinskem svetu. **Pomembno je, da vemo, da lahko tudi sami nekaj spremenimo.**

Osnaživanje mladih aktivista

Opolnomočenje pomeni razvijanje zaupanja vase, v svoje sposobnosti, potenciale, pa tudi razvijanje odgovornost za lastna dejanja in odločitve.

.....

.....

Politika je dejavnost izbranega kroga privilegirancev.

In zakaj se politika ne kroji po zamislih nekoga drugega, recimo dobronamernih in strokovno usposobljenih posameznikov? Zato, ker ima v (demokratski!) politiki vsak pravico sodelovati, a zavezujoče odločitve lahko sprejema le tisti, ki zmaga na volitvah in tako osvoji oblast. Drugače povedano, vsak ima drugačne želje in stališča, vsak dan sprejemamo različne odločitve in se po njih ravnamo. Poznamo pa tudi drugo vrsto odločitev, ki so javne in zavezujoče za vse, na katere se nanašajo. Odločitve, ki predpisujejo, kaj je dovoljeno in kaj prepovedano, kot so prometna pravila, pravila za pridobitev državljanstva ali zmago na volitvah. Imenujemo jih **politine odločitve**.

Sprejemanje takih odločitev je avtoriteta tistega, ki je na volitvah ali pa z imenovanjem dobil legitimacijo za odločanje – potrditev (dovolj) velikega števila ljudi. Tak sistema odločanja imenujemo **predstavniška demokracija**. **Predstavniki izvoljeni v predstavniški demokraciji zastopajo interese zelo velikega števila ljudi.**

e to edini način ukvarjanja s politiko? Ali so tisti, ki na volitvah niso bili uspešni, prikrajšani za kakršnokoli možnost vplivanja na politične odločitve, zmagovalci pa odnese vse? Na srečo ni tako! **Tudi ko imamo prepričljive zmagovalce politične tekme, njihova moč ni absolutna, niti niso drugim »zamašena usta«**. Še enkrat, do političnega delovanja so v demokraciji upravičene vse državljanke in državljani!

Razmislil! Je glasovanje pravica ali/in obveznost? Našej tri razloge, zakaj iti na volitve in voliti, in tri razloge proti.

Poglej naslednje video: Je li glasovanje pravo ili obaveza? - Gong

Vir videa: <https://www.youtube.com/watch?v=NxqjAXgyT6E>

Zakaj voliti?

Vir videa: <https://www.youtube.com/watch?v=xexqR0P7dH8>

Politična igra je samo ena – naš vsakdanji klientelizem.

Nekako se zdi, da ni dovolj, da dobro plačano (ali pa vsaj – v javni upravi – zagotovo plačano) službo priskrbiš le sebi. Ko si na položaju moči, poskrbiš tudi za »svoje«. Družina, prijatelji, botri, znanci, sosedje, od tistega, od onega. Za vse. Gradiš mrežo, svojo volilno bazo. Vsem si nekaj zagotoviš in dal, zato je najmanj, kar lahko oni storijo, da ti na volitvah dajo svoj glas. Tudi njim, ki si jim pomagal, je pomembno, da stvari ostanejo take, kot so. Da bi ostali na položaju, ki ga imajo (in mogoče celo še kaj pridobili), ti bodo z veseljem dali glas. Tebi, ki si jim pomagal_a. Roka roko umije.

Toda kako se bodo na to odzvali drugi državljani? Pogosto se niti ne.

Ljudje se zgražajo nad politiko in njenimi akterji, misleč, da moč, ki jo imajo v rokah, moč, da izberejo zelene predstavnike oblasti, ni dovolj za spremembe.

Ostaneš doma. Ti in mnogi drugi.

Ne pride do nobene spremembe. Tista dobro povezana politična klika, ki je šla na volitve, izbere svoje ljudi, iste kot vsakič.

Eno od dejstev politike je, da tisti, ki pridejo na politične položaje, s svojimi pooblastili **nenadoma dobijo možnost, da odločijo, koga od svojih podpornikov bodo nagradili za njihovo predanost**. Prav ta motivacija je v ozadju tega, čemur pravimo klientelizem in žene politične pokroviteljice ter »botre«, ki vlagajo v politike v upanju, da bodo njihove usluge nekoč povrnjene.

Politika me ne zanima, saj ne bo spremenila mojega življenja.

Politika te morda ne zanima, a resnično kroji tvoje življenje. Politika je več kot to, kar Slovar slovenskega knjižnega jezika pozna pod geslom »politika« in kar državljanke in državljani pogosto imenujejo »umazani politiki«.

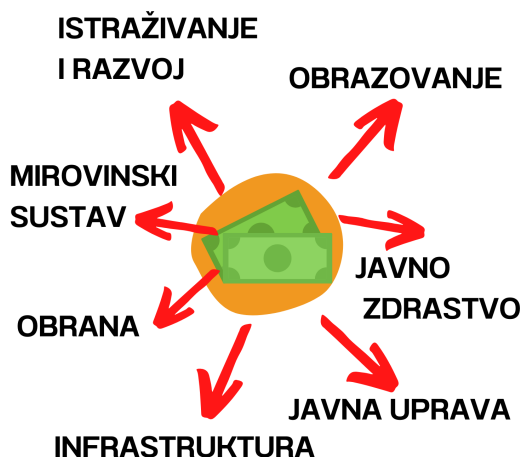
Politika se dotika vseh aspektov življenja – vsega, kar poznamo kot družbeno realnost.

Politika določa nekatere ključne stvari; cene dela, blaga in storitev, višino davkov, kakovost in dostopnost javnih zdravstvenih storitev, možnost sklenitve partnerske skupnosti, minimalno plačo, prometne povezave, odvoz odpadkov, kakovost hrane, šolski učni program ... **Vsak »papir, ki ga moramo podpisati« je osnovan na določeni odločitvi in vse te odločitve so produkt določene politike.**

Odločevalci so tisti, ki odločajo o razdelitvi javnih sredstev; oni so tisti, ki odločajo o nakupu novih vojaških letal, višanju pokojnin, podpori podjetnikom za zaposlovanje mladih, višanju plač vzgojiteljem in brezplačni prehrani za vse šolarje.

Nobena oblast (niti vlade najbogatejših držav na svetu) nima na voljo dovolj finančnih sredstev, da bi lahko izpolnila vse želje in potrebe svojega prebivalstva. Zato so odločitve o razdelitvi javnih sredstev izjemno težke. Gre za politične odločitve, ki temeljijo na prioritizaciji potreb in razumevanju, kako te prioritete doseči. Pri tem morajo osebe na oblasti poskrbeti, da delujejo v dobrobit vseh državljanek in državljanov ter družbe kot celote in ne postavljajo potreb ene skupine pred potrebe vseh ostalih. Ozemeljska celovitost ni nič manj pomembna od dostopnosti zdravil, plače niso pomembnejše od pokojnin, otroška prehrana ni manj pomembna od plač ljudi, ki otroke izobražujejo. A zaradi omejenih sredstev bodo odločitve vedno nekemu bolj ustrezale kot drugemu. Tudi prioriteta skupina trenutne vlade morda ne bo povsem zadovoljna, lahko bi recimo verjela, da njihove zahteve niso bile upoštevane v zadostni meri (npr. dvig pokojnine ali plače le za 2 %).

Razdelitev finančnih sredstev je pogosto najpomembnejša oblika politike.

Vadi! Postavi se v vlogo odločevalca, na primer ministra v vladi. Pred tabo je načrtovanje in odločanje o delitvi in porabi državnega proračuna. Kako boš posegel_a v proračun? Katere so tvoje tri glavne prioritete? Zakaj? Kako bo tvoja odločitev vplivala na razvoj države v naslednjih petih letih?

.....

.....

Politika ni za nas. – O, pa še kako je.

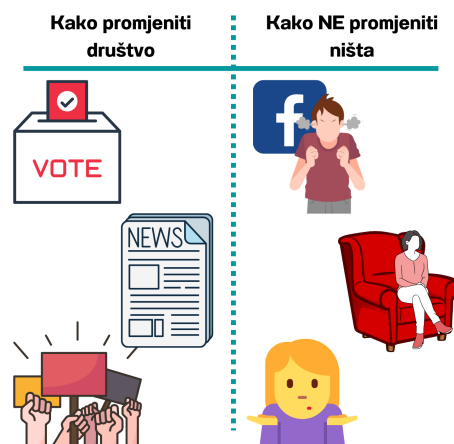
... in volitve – čeprav so pomembne, niso edini način, da pokažemo zanimanje

Ena od neprijetnih resnic o političnem udejstvovanju je, da ne bo čakala na nikogar. Politični procesi potekajo z nami in brez nas. **Volilna udeležba ne določa veljavnosti volitev**, volitve torej v primeru nizke udeležbe ne bodo razveljavljene. Vse državljanke in državljane bodo zastopali politični akterji, ki bodo zmagali na volitvah, tudi če se bo volitev udeležila manj kot polovica vpisanih volivcev (kar ni redkost), ali pa le 20 %.

Volilna udeležba na parlamentarnih volitvah v Sloveniji leta 2022 je znašala visokih 70,97 %, kar je veliko več kot na prejšnjih volitvah. Leta 2018 je na predčasnih volitvah glasovalo 52,64 % vseh volilnih upravičencev, na predčasnih volitvah 2014 51,73 %, na predčasnih volitvah 2011 65,60 %, na volitvah 2008 pa 63,1 %.

Volilne kvote ni in nihče ne dobi glasov volivcev, ki ne volijo. V njihovem imenu pa bodo odločali tisti, katerih volivci so se udeležili volitev.

Neudeležbo opažamo na na vseh volitvah: https://www.mlad.si/e-katalogi/Mladina_2020/226/

Politika kot način reševanja skupnih problemov – pa smo tu!

Zakaj samostojno reševanje problemov ne more rešiti vseh težav? Zakaj bogati filantropi ne bi preprosto tlesknili s prsti (in bančnimi računi) in tako v trenutku spremenili svet?

Na kratko zato, ker so težave, ki nas pestijo, zelo zapletene. **Pogosto zadevajo vse, zelo majhno število ljudi ima izčrpno znanje o njih in nobena država nima zadostnih sredstev, da bi jih lahko reševala sama.** Sodobni svet je postal tako kompleksen, da nekaj svetovnih vodij (tudi, če jih podpirajo ogromni birokratski aparati) ne more samostojno reševati vseh težav. Nedržavni, zunajinstitucionalni akterji, ki imajo potrebno strokovno znanje, so lahko pri iskanju in implementaciji rešitev njihovi zavezniki.

Pomislite na podnebne spremembe, težavo, s katero se človeštvo spopada že desetletja. Podnebnih sprememb nismo rešili, pravzaprav le odlagamo implementacijo različnih rešitev, s katerimi bi lahko že zdavnaj živeli bolj trajnostno. Na vse večji problem lepimo neučinkovite in kratkotrajne »obliže«, v upanju, da bodo ukrepi zadoščali vsaj za danes, letos, da bodo zdržali še to desetletje, življenje te generacije ... Prihodnje generacije bodo zagotovo pametnejše in solidarnejše in bodo že same našle boljše rešitve. Vsekakor lahko domnevamo, da bodo vedeli več kot mi, da si ne bodo mogli privoščiti ignoriranja podnebnih sprememb in bodo morali rešiti planet.

Toda kako smo sploh prišli do sem? Zakaj smo dovolili, da so težave postale tako ogromne, da bo morala naslednja generacija človeštvo reševati pred propadom?

Globalne težave so težke in zapletene, rešujemo pa jih lahko le s **kolektivnim delovanjem**.

Politika kot kolektivno delovanje

Kolektivno delovanje je politika in v politiki želimo sodelovati.

Na tem mestu se moramo posvetiti razlikovanju v terminologiji. Namreč, ko v slovenščini govorimo o *politiki* (enako je tudi v drugih južnoslovanskih jezikih), ne govorimo le o enem pojavu. Ne govorimo le o volitvah, kampanjah, političnih govorih, vladi, parlamentu, možeh v oblekah.

Govorimo o različnih fenomenih, glavno razlikovanje, ki ga bomo predstavili, pa se nanaša na razlike med angleškima besedama *politics* in *policy* (v slovenščini se za oboje uporablja prevod »politika«).³

Zakaj bi nas to moralo zanimati? Ker razkriva, zakaj politiko vidimo tako, kot jo in zakaj tako hitro izpred oči izgubimo pomemben pomen »politike« – **tistega, ki se nanaša na kolektivno delovanje, ki služi doseganju skupnih ciljev, pomembnih za vse.**

Politika v vsebinskem smislu – politika kot policy – je sestavljena iz odločitev, namenjenih urejanju in doščanju pravil za različna družbena in ekonomska razmerja in procese.

Kdaj določeno vprašanje razumemo kot vprašanje javne politike? Ko izpolnjuje pogoje, da pride na t. i. dnevni red, torej na **agendo političnega odločanja**. Poznamo več predpogojev, da reševanje neke težave postane javna politika (Petek, 2016):

- trenutno stanje mora biti problematično oz. po nekaterih kriterijih nezadovoljivo,
- težava mora biti kolektivna, zadevati večje število ljudi ali celotno skupnost,
- lahko vplivamo na trenutno stanje (poplave in virusi se na primer ne zmenijo za politiko, vendar lahko politika naredi veliko za ublažitev njihovih posledic),
- težava mora biti prepoznana kot prioriteta (veliko politične moči se kaže v tem, kaj so prioritete) in
- vlada mora sprejeti ukrepe za reševanje težave.

Definicija javnih politik torej zajema legitimno **odločanje** z namenom **vplivanja na določene težave**.

Osnovni pomen javnih politik bi lahko opisali kot vse, kar se država odloči narediti ali ne narediti (Dye, 1987). Povedano drugače, akterji, ki so na volitvah in z imenovanji dobili pooblastilo za politično delovanje – odločanje – to pravico koristijo, da bi dosegli cilje, ki so bolj ali manj koristni za celo skupnosti ali družbo.

Javne politike se nanašajo na politično odločanje oblasti, ki jo je treba razlikovati od odločanja posameznika v zasebnem življenju in od odločanja na trgu. Za oblikovanje in izvajanje javnih politik so potrebna pravila in institucionalni okviri za sprejemanje tovrstnih odločitev. V najširšem pomenu so to osnovne institucije predstavniške demokracije, v katere volimo legitime predstavnike in na katere prenašamo pravico, da se v našem imenu kolektivno odločajo. Zato se javne politike nanašajo na kolektivno ali sektorsko politično odločanje. Ko govorimo o oblasti in javnih politikah, je še posebej pomembno poudariti vlogo izvršilne oblasti, torej **vlade**, ki je najpomembnejši organ oblikovanja javnih politik. Poleg članov in organov vlade so izjemnega pomena vsi organi državne uprave, ki so podrejeni vladi, še posebej ministrstva. Ključno je, kako vlada upravlja državni aparat oziroma kako ga »spravlja v pogon«, saj sta javna in državna uprava povezovalni člen med političnimi odločitvami funkcionarjev ter vplivom teh odločitev na državljanke in državljane.

Kdo so, poleg vlade, ki pripravlja in izvaja javne politike, akterji javnih politik? Ključno je omeniti, da smo akterke in akterji javnih politik tudi državljanke in državljani, torej mi vsi. To je tudi temeljno demokratično načelo, ki ga lahko povzamemo sledeče: **vsj, ki jih politična odločitev zadeva, morajo imeti možnost sodelovanja pri sprejemanju te odločitve**.

Bodi pozoren_a na to, da načelo pravi, da morajo imeti vsj, ki jih odločitev zadeva, možnost sodelovanja pri sprejemanju te odločitve – ni pa njihovo sodelovanje obvezno. Vedno se bodo naši posamezniki in posameznice, ki iz različnih razlogov ne želijo sodelovati pri sprejemanju odločitev. Vendar tistim, ki jih javne politike zanimajo, nikoli ne smemo preprečiti sodelovanja.

Naloga:

Da bi bolje razumel_a razliko med pomenom politike v pomenih »policy« in »politics«, odpri dnevni časopis (ali politično rubriko na kakšnem spletnem portalu) in ga prelistaj (oziroma se z miško pomikaj po njem) ter poskušaj prešteti članke o javnih politikah (angl. policy) in članke, katerih tematika je povezana s politiki, strankami in/ali borbo za oblast (angl. politics).

Katerih člankov je več?

Zakaj misliš, da je tako?

[3]Tretji vidik politike, institucionalni in proceduralni (angleško *polity*), je za naš kontekst relativno manj pomemben, zato se mu za zdaj ne bomo posvečali.

Odločanje in moške v oblekah

Prav je, da lahko vsi sodelujejo pri odločanju ... ampak kdo v resnici odloča? Kdo kroji našo usodo?

Čeprav je demokracija izvorno pomenila politično sodelovanje vseh državljanov, danes v demokraciji pri sprejemanju pomembnih odločitev, ki urejajo življenje v njihovi skupnosti, ne sodelujejo vsi državljani. Tehnično je nemogoče, da bi vsi sodelovali pri vseh procesih odločanja, zato smo se dogovorili, da **bodo v našem imenu odločali predstavniki, ki jih bomo izbrali**. Osebe, ki smo jih izvolili na volitvah v predstavniške in izvršilne organe lokalnih in državnih oblasti, so osebe, ki krojijo naše usode.

Pomisl! Ali je pošteno, da ne odločamo vsi skupaj? A kaj pomeni, da te *zastopa* politik?

OK, zakaj ta !#%@ odloča?

Osebe, ki so oblast osvojile po zakonsko določenem postopku, imajo pravico sprejemati zavezujoče politične odločitve. Zakaj prav oni?

Njihova avtoriteta izhaja iz zakona; odločevalska pozicija jim je bila dodeljena v skladu z zakonsko določenimi postopki, po izbiri državljanek in državljanov, ki so se udeležili volitev.

Državljeni v demokratičnih državah prepoznajo institut volitev kot način izbire ljudi, ki bodo sedeli na odločevalskih stolčkih in v okviru svojih pristojnosti sprejemali zavezujoče odločitve ter tako zagotavljali blaginjo svoje (lokalne ali nacionalne) skupnosti. Volitve dajejo izvoljenim predstavnikom legitimnost.

Legitimnosti pomeni, da državljeni vlado priznavajo in jo torej odobravajo. Odobravanje je posledica legitimnosti vlade, ki izhaja iz rezultata volitev. Tudi če se volitev nisi udeležil_a in oddal_a svojega glasu enemu od kandidatk_ov, so zate izbrali tvoji sodržavljeni, ki so volili.

In ja, zelo možno (in pogosto) je, da je oseba, ki sprejema odločitve, ki se tičejo vseh nas, res !#%@. Toda legitimnost izhaja iz postopka. Ni nujno, da nam je izid volitev všeč ali da se strinjamo z odločitvami izvoljenih politikov. Ravno zato imamo možnost – ponovno –, da smo politično aktivni tudi med posameznimi volitvami.

Volitve morajo imeti v demokratičnih državah določene značilnosti. Poveži pojme, ki predstavljajo značilnosti demokratičnih volitev, z njihovo razlago. OPOMBA: Izrazi so že pomešani!

Značilnosti demokratičnih volitev

Demokratične volitve so:	To pomeni, da:
obče	mora biti volivcem zagotovljena tajnost glasovanja.
poštene	lahko državljan_ka z volilno pravico glas odda izključno osebno (tega zanj_o ne more storiti druga oseba).
kompetitivni	mora da bude poštovana zakonska procedura sprovođenja izbora i preračunavanja glasova u mandate tj. proglašavanje izbornih pobednika
neposredne	volivci svoje izbire niso dolžni nikomur razkriti
tajne	mora biti na voljo več možnosti, ki tekmujejo za glasove volivcev
enakopravne	je vsem volivcem zagotovljena enaka volilna pravica (ena oseba ima en glas)

.....
.....

Oni in mi kot akterji javnih politik

Če stremimo k reševanju skupnih težav in oblikovanju družbe, v kateri bo lepo živeti in se bomo počutili varno, je treba oblikovati politike, ki bodo prispevale k ustvarjanju takšne družbe.

Kdo je lahko udeležen pri ustvarjanju politik? Najprej seveda vsi, ki to opravljajo poklicno, pa tudi vsi ostali, ki bi iz kakršnegakoli razloga želeli sodelovati.

Formalni akterji imajo formalno pooblastilo za sodelovanje pri oblikovanju politik, odločanje je torej sestavni del njihovega dela. Formalno pooblastilo pomeni, da so v skladu z ustavo in/ali zakoni dolžni sodelovati pri oblikovanju javnih politik. Zaposleni na ministrstvu bi na primer morali delati na oblikovanju predlogov novih zakonskih rešitev, ki urejajo vprašanja iz pristojnosti njihovega resorja. **Poleg že omenjenih akterjev izvršilne veje oblasti (uslužbenci ministrstva), formalno skupino akterjev sestavljajo še člani drugih dveh vej oblasti (zakonodajne in sodne).** Formalni akterji so tudi izvoljeni in imenovani uradniki obeh ravni oblasti; lokalne in nacionalne. Njihovo delovanje naj bi temeljilo na upoštevanju javnega interesa (saj so njihova delovna mesta namenjena upravljanju javnih zadev in delovanju družbe).

Na drugi strani, **neformalni akterji ne sodelujejo v političnem procesu zato, ker jih k temu zavezuje njihovo delovno mesto, ampak zato, ker si to želijo.** Ti akterji želijo sodelovati, ker določeno politiko podpirajo, ali pa proti njej protestirajo, ker menijo, da je škodljiva. Posameznik_ca se lahko zavzema za boljšo delovnopravno zakonodajo, ker je delovno aktivna oseba in se zakonodaja neposredno nanaša nanj_o. Za izboljšanje pa se lahko zavzema tudi upokojenec_ka, ki si želi boljše razmere na trgu dela za mlajše generacije delavcev.

Neformalni akterji zastopajo interese določenih družbenih skupin v skladu s svojimi preferencami. Govorimo o državljanih, iniciativah, društvih, medijih in na nek način tudi političnih strankah – čeprav se stranke borijo za to, da bi njihovi predstavniki postali formalni akterji. Neformalne akterje v političnem procesu zanima politika (policy), njihovo strokovno znanje ali motivacija, da se določene stvari izboljša, pa pripomore k ustvarjanju boljše družbe.

Vir videa: <https://www.youtube.com/watch?v=WqNf2OPdu8c>

.....
.....

Politike za koga vse?

Javne politike so ustvarjene v dobrobit ljudi, vendar to ne pomeni, da bo vsak zakon na vsakogar enako vplival. Pri oblikovanju neke ureditve gre najprej za vprašanje, za koga se politika oblikuje, kdo je ciljna skupina, na katero bi nova ureditev morala vplivati. **Ciljne skupine** javnih politik so lahko manjša, omejena skupina ljudi (npr. invalidi, veterani, študenti), večja skupina ljudi (npr. osebe v tretjem življenjskem obdobju, delovno aktivne osebe), lahko pa se politika tiče celotnega prebivalstva (fiskalne politike, nacionalnovarnostna ali okoljska zakonodaja itd.).

Ne smemo pozabiti, da je ciljna skupina lahko, aktivna v procesu sprejemanja politik, ki jo zadevajo (ni pa to nujno). Lahko torej je ali pa tudi ni akter javnih politik. Zveni zapleteno? Pravzaprav ni.

Ciljna skupina javne politike je manjša ali večja skupina državljanov, v korist katere se javna politika oblikuje. To so lahko nekatere zelo ranljive skupine; otroci, starejši, osebe z migrantskim ozadjem, osebe brez nekaterih državljanskih pravic – torej tudi tisti, ki ne morejo aktivno sodelovati in vplivati na oblikovanje javnih politik. **Aktivno vlogo oblikovalcev javnih politik lahko namesto njih prevzamejo druge osebe**, akterji, ki prepoznajo pomen oblikovanja politik za to specifično ciljno skupino ljudi.

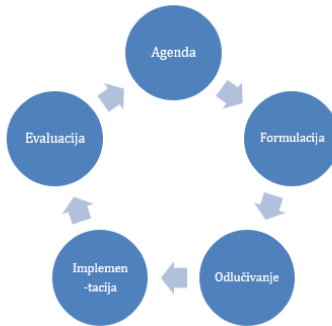
FORMALNI AKTERJI	Zakonodajna oblast – parlamenti
	Izvršna oblast – vlade in predsedniki držav
	Sodna oblast – hierarhija sodišč
NEFORMALNI AKTERJI	Posamezniki_ ce/državljeni_ ke/volvci_ ke
	Politične stranke
	Masovni mediji
	Znanstvene institucije
	Podjetja

OK, odločevalci in kdo še? Kako je videti proces sprejemanja javnih politik?

Če želimo slediti nastajanju javnih politik, potrebujemo pristop, ki bo zapletene in pogosto pohitrene procese poenostavil, da bodo bolj razumljivi. Tu velja omeniti literaturo o javnih politikah, ki je že v svojih najstarejših izdajah – še sredi 20. stoletja – trdila, da lahko procese političnega odločanja opišemo kot niz ponavljajočih se faz, ki sestavljajo cikel javnih politik.

V modelu cikla so javne politike ustvarjene kot krog petih faz, ki se nenehno ponavlja:

- Dnevni red
- Formulacija
- Odločanje
- Izvedba
- Evalvacija

Model cikla javnih politik sestavlja več jasno definiranih faz.

Večji del cikla predstavlja proces, ki je strogo institucionaliziran – temelji na zakonsko določenih pooblaščenih odločevalcev, da sprejemajo odločitve. Odločitve izvaja javna uprava ali administracija, predpisi pa imajo lahko dober ali slab vpliv na naša življenja. Poglejmo pa si vse faze, saj njihovo zaporedje razkriva nekatere pomembne značilnosti procesa odločanja in izvajanja odločitev.

Dnevni red – določanje politične agende

Prva faza procesa javnih politik je vključevanje posameznih težav na dnevni red. Kot smo že omenili vključitev težave na dnevni red predpostavlja, **da situacijo lahko opredelimo kot težavno, da politika lahko vpliva nanjo ter da v vladi obstaja pripravljenost, da težavo reši.**

Ne smemo pozabiti, da je **vključitev težave na dnevni red rezultat političnega boja**. Prioritet je vedno veliko, sredstev za reševanje vseh težav pa je vedno premalo, zato v nobeni sodobni družbi ne moremo biti soglasni glede potreb in prioritete. Nasprotno, sama definicija, kaj je težava, je posledica delovanja formalnih (državnih) pa tudi različnih neformalnih akterjev, kot so civilnodružbene organizacije, akademska skupnost, mediji (pogosto le tisti, ki so politično bolj izpostavljeni) in drugih akterjev, ki želijo predstaviti svoje nazore.

Skupina, ki jo težava zadeva, vpliva na to, kako bo preostanek družbe težavo dojemal. Nič nenavadnega ni, da velika podjetja povsem drugače gledajo na težavo kot na primer državljani in različne organizacije civilne družbe. **Akterji z več sredstvi (finančnimi sredstvi in političnim vplivom) so pogosto uspešnejši v boju za oblikovanje agende.**

Pri oblikovanju dnevnega reda pa je pomembno predstaviti **verodostojne dokaze** za predstavljene trditve. Bolj kot so argumenti v prid dejstvu (torej podprti s številnimi in kakovostnimi dokazi), da moramo težavo umestiti na dnevni red, večja je verjetnost, da se bo to tudi zgodilo. Dokazi, pridobljeni z raziskavami, so pogosto najpomembnejše zagotovilo, da bodo predlagane politične odločitve smiselne – če bodo sprejete. Z drugimi besedami, ta faza cikla je izjemno zanimiva za največje število akterjev, saj mnogi želijo vplivati na to, katere javne politike bodo izvedene.

Formulacija

Po tem, ko smo dobljeno težavo umestili na dnevni red, potrebujemo njeno **definicijo** (kaj je tisto, kar je treba spremeniti) **in cilje** (kam se želimo premakniti). Odgovoriti moramo na vprašanje: kako bomo težavo rešili?

Javne politike se v fazi formulacije osredotočajo na **analizo možnih rešitev težav**, ki so bile umeščene na dnevni red. Običajno je za politične težave na dnevnem redu mogočih več rešitev. Te rešitve moramo med seboj primerjati, ugotoviti, katere so boljše od drugih (katere bodo bolj učinkovite, ker so: dostopnejše, cenejše, bolje varujejo ustavno varovane pravice ...) in se odločiti, katero od njih bomo izbrali in nadalje razdelali.

To vsekakor ni preprosto. Povezanost ciljev, ki jih želimo doseči, je treba nenehno zagotavljati **s sredstvi** (t. i. *policy*

instrument), s katerimi želimo to narediti, pozorni moramo biti na vse mogoče učinke odločitve, ki jo bomo sprejeli, in hkrati upoštevati stroške, ki bodo pri tem nastali. Dobro formulacijo dosežemo s skrbnim načrtovanjem in predvidenjem ciljev ter odločitvijo o tem, kako bomo nadzirali, ali se želenemu stanju uspešno približujemo.

Vedno pa imamo na voljo tudi drugo možnost: *ne storiti ničesar*.

Presenetljivo, a to pogosto ni najboljša izbira.

Odločanje

odločanja, ki sprejema zavezujoče odločitve (kot vemo, gre za formalnega akterja javnih politik), največkrat v obliki **predpisa** – zakona, pravilnika, strategije, akcijskega načrta ... Po potrditvi v zakonodajnem organu predpis vstopi v veljavo.

Po tem koraku – ki ga večinoma izvajajo le formalni akterji – stvari postanejo res zanimive, saj sledi ...

Izvedba

... oziroma naslednji korak, ki ga vsi nestrpnost pričakujemo – uveljavitev oblikovane in potrjene javne politike.

To je korak, v katerem se »izvaja« določena javna politika, V tej fazi se izvajajo zakoni in drugi predpisi, proizvajajo in zagotavljajo se javne storitve ter javne dobrine. Na tak način politika vpliva na življenje in delo ljudi ter na procese, ki potekajo v družbi. Mediji bodo verjetno poročali, da je začel veljati »nov zakon«, nekaj se začneja dogajati »na nov način«. Zelo hitro se bodo razvila nasprotna mnenja o tem, kaj je »po novem« dobro in kaj ni.

Tu se krog vpletenih akterjev ponovno razširi. Javne politike izvajajo organi javne in državne uprave, poleg njih pa tudi drugi akterji. **Organizacije civilne družbe, podjetja in drugi neformalni akterji se pogosto pojavljajo kot partnerji organom javne uprave pri izvajanju** – na primer, ko sodelujejo pri zagotavljanju socialnih storitev ali kako drugače izvajajo določene aktivnosti, ki jih načrtujejo sprejete javne politike.

V tej fazi se lahko izvaja zelo pomembna aktivnost za kakovost javnih politik, in sicer spremljanje ali monitoring izvajanja politik. Spremljanje javnih politik pomeni **sistematično zbiranje podatkov o izvajanju javne politike**, rezultatov, ki jih politika dosegata ali ne dosegata ter spremljanje napredka.

Spremljanje javnih politik izvaja javna uprava kot redni del svojega delovanja, kot organ, ki ima neposreden dostop do podatkov o izvajanju javnih politik. Neformalni akterji, kot so organizacije civilne družbe, pogosto izvajajo dodatno spremljanje in pripravljajo svoja, alternativna, poročila glede izvedbe. **To je eno od orodij, ki so aktivistom na voljo za kritično poročanje o izvajanju javnih politik** in pogosto je zelo pomembno.

Navsezadnje so z vidika odločevalcev vse njihove odločitve modre in čudovite.

Evalvacija

Zadnja faza našega cikla javnih politik je faza evalvacije ali vrednotenja. Do nje pridemo po določenem obdobju izvajanja, **ko so rezultati vidni in so predvideni cilji javne politike v večji meri doseženi**. Na tej točki je možno in zaželeno, da politiko ovrednotimo in predlagamo eno od naslednjih treh možnosti:

1. nadaljevati z izvajanjem,
2. spremeniti način izvedbe,

3. prenehati z izvajanjem.

Da bi lahko presodili javne politike in kakšne učinke dosega oziroma ne dosega, potrebujemo ustrezne podatke o doseženih učinkih ter standardih, s katerimi jih primerjamo, tako imenovane **indikatorje ali kazalnike**.

[4] Hill, 2010; Petek, 2012b.

.....

.....

Indikatorji ali kazalniki

V indikatorjih ali kazalnikih, uporabljenih za analizo javnih politik, je veliko politične moči. Najbolj smiselno je razmišljati o njih kot načinu prikaza neposrednega napredka neke javne politike.

Želimo zmanjšati brezposelnost mladih? Naš indikator je lahko na primer stopnja brezposelnosti med osebami v starosti od 18 do 31 let. Če izhajamo iz 11-odstotne stopnje brezposelnosti mladih, ki se po dveh letih zniža na 8 odstotkov, lahko sklepamo, da je politika zaposlovanja mladih učinkovala.

Podobno kot zgornji primer ima vsaka javna politika svoje cilje in indikatorje, na podlagi katerih sklepamo, ali te cilje dosega ali ne.

Faza evalvacije je še posebej pomembna za aktiviste in zagovorniške organizacije. Zakaj?

V fazi evalvacije bi moralo priti do širše razprave o politiki. Javnost, ki jo je zanimalo sprejetje politike (faza Dnevni red) in kako se ta oblikuje (faza Oblikovanje), ima pred seboj končni »rezultat« teh procesov in lahko problematizira, kako je delo potekalo, kakšni so rezultati in kdaj bodo vidni.

Pogosto rezultati evalvacije pokažejo, da napredek ni zadovoljiv. Razlog za to je nezmožnost velikih sistemov, kot je državna uprava, da izvajajo kakovosten nadzor, težavi namenijo zadosten čas, znanje in druge vire, ki bi vodili do najboljših rešitev.

Policy okvir

Pri preučevanju pomena javnih politik je pomembno vprašanje, kako se določajo **vzroki za težave**. Od razumevanja vzroka je odvisno, kako bomo težavo reševali. Izobraževalna politika se bo na primer drugače oblikovala glede na to, kaj je vzrok za premajhno število visoko izobraženih oseb – ali gre za nizko vrednotenje znanja, revščino ali nekakovosten visokošolski sistem? Zelo pogosto so konkurenčna razumevanja težave podlaga za konkurenčne modele rešitev.

Prav tako je pomembno opazovati, katere pojave na splošno dojemamo kot **družbeno težavo** in nezaželeno družbeno stanje. Predvsem je pomembno argumentirati, zakaj je določeno vprašanje kolektivna težava, ki zadeva vse nas in jo lahko rešujemo le skupaj, oziroma zakaj bi morala država glede težave sploh ukrepati. Ni vsaka družbena težava v vsakem trenutku tudi javnopolitična težava, za reševanje katere bi morala država nameniti javna sredstva. Razumevanje, kaj so javne težave, se s časom spreminja, kar povzroča nastanek novih javnih politik. Politika enakosti spolov na primer obstaja šele od 20. stoletja. Razlog za to ni sprememba deleža žensk v prebivalstvu ali poslabšanje njihovega položaja v družbi, temveč novo razumevanje spolnih vlog. Pomembno je, kakšni so razlogi za vključevanje države v reševanje neke težave in kako so ti razlogi predstavljeni. Različne politike v različnih stopnjah svojega razvoja temeljijo na različnih idejah, pogledih na svet, ideologijah in paradigmah.

Tako mora recimo ocena potreb mladih, ki bodo čutili posledice sprejetih politik, temeljiti na **dokazih** (ang. evidence-based). Z raziskovalnimi metodami (npr. fokusne skupine, vprašalniki, intervjuji) je od mladih, kot tudi od oseb, ki so z mladimi v rednem stiku, potrebno pridobiti vpogled v njihove potrebe.

Kaj nam cikel javnih politik pove?

Zdaj, ko poznamo tako imenovani cikel javnih politik, se vprašajmo: katere faze cikla so za aktiviste najpomembnejše? Odgovor lahko ponudimo s shemo v obliki peščene ure:

Torej: javne politike živijo svoje življenje v fazah, ki so različno odprte za različne akterje, ki v teh fazah sodelujejo.

- **Dnevni red** je pomemben za veliko število zainteresiranih akterjev, ki imajo možnost vplivati na to, katere težave se bodo znašle na politični agendi. **Na nek način je v javnih politikah toliko interesov, kolikor je akterjev, različne akterje pa zanimajo različne politike.** Mlade lahko na primer zanimajo prioritizacija spolnega in reproduktivnega zdravja (teme s področja zdravstvene politike), štipendije (izobraževalna politika), javni prostori za zbiranje mladih (okoljska in urbanistična politika), vzpostavitev neodvisnih kulturnih centrov (kulturna politika) itd.

Druge interesne skupine (invalidske organizacije, upokojenci, starši majhnih otrok, verske organizacije, sindikati ...) imajo celo vrsto drugih, »svojih« javnih politik, ki jih bodo skušale vključiti na dnevni red.

- **Formulacija** je faza policy cikla, v kateri težave, ki so šle čez »filter« dnevnega reda, začnejo dobivati možne oblike – določajo se rešitve za zaznane težave, akcijski načrti, načini merjenja napredka in druge značilnosti celostnih rešitev. **Tu se krog zainteresiranih akterjev zoži.** Če so na dnevnem redu politike, ki zanimajo mlade, bodo prav mladi neformalni akterji (zastopani prek npr. mladinskih organizacij in organizacij za mlade) zainteresirani za sodelovanje pri oblikovanju rešitev. Poleg njih bo vključena še vrsta formalnih akterjev (ministrstva, agencije), ki nato postanejo odločilni akterji v fazi, imenovani...
- **Odločanje.** Po oblikovanju javne politike je njena formalna potrditev politično-administrativni akt, s katerim politika stopi v veljavo in začne »teči«. **V tej fazi cikla je vpliv drugih akterjev majhen** – odločitve sprejemajo pooblaščeni odločevalci.
- **Implementacija** je faza, v kateri je **politika ponovno bolj odprta za neformalne, zunanje, akterje.** Že sama narava nekaterih politik zahteva, da bodo določeni neformalni akterji v njihovo izvajanje vključeni kot partnerji javnih organov. Na primer, številne socialne politike se izvajajo v partnerstvu med oblastjo in organizacijami civilne družbe, na ciljne skupine katerih te politike želijo vplivati. Če vlada želi izboljšati standard bivanja in storitev za osebe v socialnovarstvenih domovih, lahko del teh storitev prenese na organizacije, ki se ukvarjajo s pravicami in kakovostjo življenja invalidov, zasebne izvajalce socialnovarstvenih storitev in druge akterje. Hkrati bo ciljne skupine zanimalo spremljanje politike v tej fazi, da bodo razumele, ali izvajanje poteka tako, kot je bilo zamisljeno.
- **Evalvacija** je faza, v kateri se policy proces **ponovno odpre najširšemu krogu akterjev.** O politiki, ki se izvaja, ima vsak svoje mnenje, kritike in pohvale prihajajo z različnih strani in lahko vplivajo na usodo javne politike, njeno nadaljnje izvajanje, spremembo ali popolno ustavitev. Strokovnjaki bodo imeli svoja stališča, civilnodružbene organizacije svojo oceno, mediji bodo njihova stališča posredovali širši javnosti, politični odločevalci pa jih bodo bolj ali manj spoštovali. Na koncu se odločitve o tem, kaj se bo zgodilo s to politiko, ponovno vrnejo na dnevni red in cikel se začne znova.

Priporočila za aktiviste_ke:

- Sledite policy ciklu, »življenjski dobi« javne politike, ki vas zanima.
- Prepoznavajte, katera faza trenutno poteka.
- V procesu sodelujte, ko je peščena ura policy procesa najbolj razširjena – v fazi ocenjevanja in določanja dnevnega reda. Dajte predloge, ocene, jih javno posredujte, poudarjajte pomen iskanja političnih rešitev za vaše težave.
- V fazi formulacije podajte predloge.
- Spremljajte javno politiko v fazi izvajanja.

Mladinska politika

Ko govorimo o javnih politikah, jih lahko ločimo tudi po **ciljnih skupinah, torej lahko delimo politike glede na skupine ljudi, na katere imajo največji vpliv**. Ena taka skupina so **mladi**. Mladinska politika je zelo pomembna in zaobjema več politik, kot so izobraževanje, zaposlovanje, zdravje, šport in rekreacija in še veliko več.

Čeprav **mlade** povezuje njihova starost, je zelo pomembno vedeti, da gre za zelo raznoliko skupino ljudi. Med mladimi so lahko velike, celo ogromne razlike. Razlikujejo se lahko glede na družinski in socialnoekonomski položaj, izobraževalne in poklicne cilje, kraj bivanja, družbene vrednote, politična stališča, način preživljanja časa, interese itd. **Zaradi veliki razlik med mladimi so natančno definirani ukrepi in cilji posameznega mladinskega programa zelo pomembni in morajo biti relevantni za čim širšo skupino mladih.**

Politike za mlade bi morale biti v interesu (in prioriteta) večjemu številu formalnih institucij vlade in/ali državnih uradov (v Sloveniji so to npr. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Urad Vlade Republike Slovenije za demografijo). Čeprav bi zaradi obstoja več institucij, ki se osredotočajo na mlade, morda pričakovali celovito politiko do mladih, pa lahko to vodi tudi do razpršitve in prenašanja odgovornosti med javnimi organi, katerih naloga je, da se ukvarjajo z mladinsko politiko.

Ne pozabi na osnovno demokratično načelo: vsi, ki jih politična odločitev zadeva, morajo imeti možnost sodelovati pri sprejemanju teh odločitev. To je še posebej pomembno, ko govorimo o mladih kot naslovnih javnih politik ... kaj pa mladi kot akterji javnih politik?

Mladi namreč pogosto niso prepoznani kot tisti, ki prinašajo dodano vrednost, posledično pa niti niso vključeni v procese odločanja politik (niti tistih, ki jih zadevajo!). Mladinske politike bi morale v vseh fazah (policy cikla) vključevati zainteresirane akterje, ki nikakor ne smejo izključevati mladih.

Razmisli! Poznaš kakšna društva za mlade ali študentske klube, ki se ukvarjajo z interesi mladih?

Na srečo je ravno v sodelovanju in uresničevanju temeljnega demokratičnega načela participacije ključ do izboljšanja politik za mlade. To sodelovanje je pogosto strukturirano, tj. predpisano s posebnimi postopki in poteka v specializiranih telesih, kot so **Mladinski sveti**.

Mladinski sveti - Slovenija

Mladinski svet Slovenije (MSS) je neprofitno združenje mladinskih nevladnih organizacij. Deluje na nacionalnem nivoju in vključuje različne organizacije z namenom zagovarjanja interesov mladih in spodbujanja vključenosti mladih pri oblikovanju politik, pomembnih za njihovo življenje. Zavzema se za ustvarjanje spodbudnega in prijaznega prostora za mlade, v katerem se lahko razvijajo v odgovorne, samostojne in angažirane osebe.

MSS mlade zastopa tudi na evropski ravni kot član Evropskega mladinskega foruma.

Svet za mlade Republike Hrvaške

Savet za mlade je međuresorno savetodavno telo Vlade Republike Hrvatske osnovano sa zadatkom učestvovanja u razvoju javnih politika za mlade.

Svet za mlade je medresorsko posvetovalno telo Vlade Republike Hrvaške, ustanovljeno z nabogo sodelovanja pri razvoju javnih politik za mlade.

Svet je ustanovljen s sklepom Vlade Republike Hrvaške o ustanovitvi Sveta mladih.

Pri opravljanju svoje naloge Svet zlasti:

1. sodeluje pri stahem spremljanju in analizi javnih politik, ki se nanašajo in/ali zadevajo mlade v Republiki Hrvaški
2. sodeluje pri dajanju mnenj Vladi Republike Hrvaške k predlogom predpisov posebnega pomena za izboljšanje položaja mladih.
3. spremlja delo ministrstev in drugih organov državne uprave pri izvajanju, spremljanju in vrednotenju mladinskih politik iz njihove pristojnosti ter v zvezi s tem daje mnenja in priporočila.
4. spremlja razvoj mladinskih društev in društev za mlade ter daje priporočila za izboljšanje njihovega dela in sistema podpore
5. daje priporočila za razvoj mladinskih politik in vključevanje mladih na lokalni, regionalni (regionalni), nacionalni in mednarodni ravni pri izvajanju teh politik.
6. spremlja pojave v družbi, pomembne za mlade, in predlaga ukrepe v zvezi s temi pojavi
7. zagotavlja stalen dialog med državnimi organi, organi državne uprave, organizacijami civilne družbe, mladinskimi sveti in akademsko skupnostjo, mediji in drugimi predstavniki zainteresirane javnosti o izboljšanju položaja mladih v Republiki Hrvaški
8. opravlja naloge, ki izpolnjujejo temeljni namen delovanja sveta, z namenom ustvarjanja spodbudnega okolja za izboljšanje položaja mladih.

Svet ima [33 članov](#), in sicer predstavnike organov državne uprave in uradov Vlade Republike Hrvaške, Združenja mest v Republiki Hrvaški, Zajednice občin Hrvaške in Zajednice županij Hrvaške, predstavnike znanstvenih in izobraževalne ustanove, kot tudi predstavniki Hrvaškega študentskega zbora in predstavniki Nacionalnega študentskega sveta Republike Hrvaške. 8 predstavnikov mladine in mladinskih društev se imenuje na predlog Centralnega državnega urada za demografijo in mladino, na podlagi izvedenega volilnega postopka in v skladu z Merili za članstvo v Mladinskem svetu.

Strokovna in administrativna dela za svet opravlja [Centralni državni urad za demografijo in mladino](#).

Oglejte si ta kratek video o svetih za mlade

Vir videa: <https://www.youtube.com/watch?v=GCv9QnpEA6Y>

To nam je povedalo nekaj o mladih kot akterjih in o tem, kako poteka njihovo sodelovanje pri oblikovanju, kreiranju in izvajanju politik za mlade. Naj opozorimo – med naloge sveta sodi tudi sodelovanje pri stalnem spremljanju in analizi mladinskih politik ter pri spremljanju dela javnih organov, ki jih ima pod stalnim nadzorom. Kot smo videli, sta spremljanje in vrednotenje značilnosti dobrega izvajanja javnih politik.

.....
.....

Nacionalni programi za mlade

Prvi nacionalni program za mlade na Hrvaškem je začel veljati leta 2003. Od takrat sta v veljavi še dva programa; drugi program za obdobje od 2009 do 2013 in tretji za obdobje od 2014 do 2017. Sedanji program ne obstaja. Novi nacionalni program za mlade, ki naj bi veljal za obdobje od 2020 do 2024, je bil v začetku leta 2020 v javnem vpogledu. Vendar po tem niso bili sprejeti nobeni nadaljnji koraki za obravnavo prejetih pripomb, tako da program na koncu ni bil sprejet.

Gre za dokument, ki »določa cilje, prednostna področja in ukrepe javnih politik za mlade, usmerjene v izboljšanje pogojev in kakovosti življenja mladih v družbi, polni izzivov«.

Po tem dokumentu se med mlade štejejo osebe, stare od 15 do 30 let. Trenutno predstavljajo približno 17% celotnega prebivalstva Republike Hrvaške.

Ta »heterogena skupina ljudi, ki so v svoji različnosti izjemno pomembni za družbo, zato jih vidimo kot vir družbe in bogat socialni kapital«. Splošni cilj Nacionalnega programa za mladino je »ustvarjanje družbenih predpostavk za razvoj potencialov mladih za dvig kakovosti njihovega življenja in njihove optimalne družbene integracije«.

Predlog novega nacionalnega programa navaja prioritete (in njihove cilje) skozi 9 strateških področij:

1. izobraževanje, znanost in vseživljenjsko učenje
2. zaposlovanje in podjetništvo
3. aktivno sodelovanje mladih in trajnostni razvoj skupnosti
4. socialna vključenost
5. zdravje in šport
6. mladi na podeželju
7. kultura
8. delo z mladimi
9. mladi v evropskem in svetovnem okolju

Nacionalni programi za mlade so ena najpomembnejših in najboljšežnejših politik za mlade in poskus sprejetja tako obsežnega programa za mlade je obstajal tudi na Hrvaškem. To naj nas spomni na dejstvo, da je odločitev o tem, ali bo neka javna politika uveljavljena, odvisna od več dejavnikov – ne le od tega, ali je »dobra ideja«, ampak tudi od tega, ali je zanjo denar, sposobnost za njeno izvedbo, in končno politična podpora. V tem primeru se je ta javna politika »zataknila« v fazi odločanja – odločevalci je niso udejanjili.

Že dejstvo, da so tako »velike« politike za mlade prišle na dnevni red, pa bi moralo biti spodbudno za njihovo prihodnjo podporo in zagovarjanje, tako na nacionalni ravni kot na ravni Evropske unije.

.....
.....

Strategije Evropske unije za mlade od 2017 do 2029

Konec leta 2018 je bila na zasedanju Sveta za izobraževanje, mladino, kulturo in šport Evropske unije (eng. [Education, Youth, Culture and Sport Council configuration – EYCS](#)) sprejeta nova Strategija Evropske unije za mlade.

Ta dokument vzpostavlja okvir za izvajanje različnih politik na ravni Evropske unije, katerih cilj je "reševanje obstoječih in prihajajočih izzivov, s katerimi se soočajo mladi po vsej Evropi" v naslednjem osemletnem obdobju (od 2019 do 2027).

Cilj strategije je izboljšati politike na vseh področjih, pomembnih za mlade, ustvariti nove priložnosti za vse mlade ter prispevati k odpravljanju diskriminacije in revščine med mladimi. Prav tako je ideja mladim omogočiti, da postanejo aktivni državljani Evropske unije.

Strategijo spremljajo 4 priloge: (1) posvečena prenovljenemu okviru za izvajanje strukturiranega [dialoga z mladimi](#), ki se preimenuje v EU dialog z mladimi, (2) priloga, namenjena oblikovanju nacionalnega dialoga z mladimi. načrti za izvajanje strategije EU za mlade na ravni držav članic EU, (3) cilji za mlade, oblikovani v okviru 6. cikla strukturiranega dialoga in (4) triletni načrt izvajanja strategije EU za mlade za obdobje do leta 2021.

Cilji za mlade, ki dopolnjujejo Strategijo (tretja priloga), temeljijo na pogledih in mnenjih več kot 50 tisoč mladih iz EU, ki so sodelovali v posvetovalnem procesu v okviru 6. cikla strukturiranega dialoga.

Omenjenih [11 ciljev](#) dopolnjuje strategijo in predstavlja vizijo Evrope, ki si jo mladi želijo.

EU vlaga v mlade

Evropska unija je eden največjih in najpomembnejših akterjev pri vlaganju v mlade. Unija namenja znatna sredstva [Erasmus+](#), vodilnemu programu Evropske unije za izobraževanje, usposabljanje, mlade in šport. Proračun programa za obdobje od 2021 do 2027 znaša približno 26,2 milijarde evrov. Program se poleg dvigovanja zmogljivosti mladih in izvajanja izmenjav osredotoča tudi na teme, ki »švigajo« skozi vse ostale, kot so socialna vključenost, zeleni in digitalni prehod.

»Mobilnost študentov in zaposlenih je glavna dejavnost programa Erasmus+. Pričakuje se, da se bo v času trajanja programa mobilnosti v tujini udeležilo okoli 10 milijonov udeležencev, vključno z dijaki in študenti, profesorji, učitelji, predavatelji in trenerji v vseh sektorjih. Zahvaljujoč edinstveni izkušnji življenja, študija, usposabljanja ali potovanja v tujini udeleženci pridobijo samozavest in transverzalne veščine, odkrijejo različne kulture in zgradijo mreže osebnih in poklicnih odnosov z ljudmi iz drugih držav. To povečuje njihovo zaposljivost in aktivno sodelovanje v družbi ter prispeva k

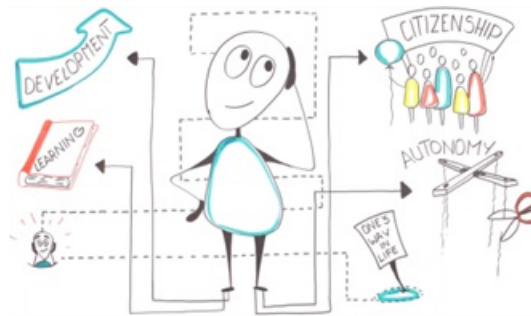
večji socialni vključenosti in krepitvi evropske identitete ter spodbujanju sodelovanja mladih v demokratičnem življenju.«

Kaj Svet Evrope naredi za mlade?

Poleg Evropske unije za mladinske politike skrbi tudi Svet Evrope. Glavni cilji te organizacije, ki vključuje 47 držav članic (vse evropske države razen Belorusije), so krepitev sodelovanja in enotnosti na evropski celini ter spodbujanje človekovih pravic in svoboščin, demokracije in vladavine prava. Ena izmed prednostnih nalog medvladnega sodelovanja v Svetu Evrope na področju mladine je spodbujanje in podpora razvoju mladinskih politik. V preteklih letih je Svet Evrope razvil različna načela in vrednote, ki bi morale biti osnova mladinske politike, o čemer lahko preberete [tukaj](#).

S [sinergijskim delovanjem](#) Evropska unija in Svet Evrope spodbujata in finančno podpirata politike za mlade v Evropi. Vendar niti Svet Evrope niti EU nimata formalnih mehanizmov vpliva na oblikovanje in izvajanje mladinskih politik na nacionalni ravni, zato so kljub izdelanim smernicam opazne razlike v pristopu do mladih v različnih evropskih državah. Vsaka država se sama odloči, kaj bo štelo za mladinsko politiko.

Vir videa: <https://www.youtube.com/watch?v=Vd3zub--scE>

Pomisl! In ti? Se počutite zastopane? Na kateri ravni? Kaj bi lahko bilo boljše?

DRUGI DEL – ZAGOVORNIŠTVO

Zagovornišтво se lahko izvaja na različnih institucionalnih ravneh

Vir slike: <https://youthforeurope.eu>

Kje nastopijo aktivisti

Zdaj, ko smo spoznali nekaj osnovnih kategorij, s katerimi bomo analizirali in opisali javne politike, se je treba osredotočiti na drugi ključni element zagovorniškega dela – zagovornišvo samo.

Če bi bile dobre ideje za izboljšanje politik in praks same po sebi zadostne, se ne bi bilo treba zavzemati zanje. Politike bi konstantno izboljševali le s podatki, ki izhajajo iz znanstvenih raziskav, analiz ter iz spremljanja implementacije in vrednotenja obstoječih politik.

Odločevalci, soočeni s katerokoli javno politiko, bi v tem primeru zastavili le najpomembnejša vprašanja: je politika učinkovita, se vanjo spleča vlagati, ali vključuje in opolnomoči mlade, ali spodbuja človekove pravice, demokracijo in druge zaželene cilje.

Z drugimi besedami, dobre javne politike bi se pisale same.

Vendar temu skoraj nikoli ni tako. Nasprotno, tudi najboljše javne politike, za katerimi stojijo najplemenitejši in najbolj demokratični nameni, najbolj natančni znanstveni dokazi in drugi relevantni podatki ter celo javna podpora, ne zaključijo vedno policy cikla. Izven dnevnega reda, nikoli obravnavane ali realizirane, potonejo v pozabo. Vse analize o njihovem pomenu bodo ostale v »v predalih« odločevalcev.

Zato tukaj nadaljujemo z odgovorom na vprašanje, kako se ukvarjati z javnimi politikami in odgovarjamo: z zagovorništvom.

Ta del priročnika bo obravnaval korake učinkovitega komuniciranja javnih politik z javnostjo in odločevalci.

.....
.....

Kaj je javno zagovornišvo

V prvem delu priročnika smo spoznali formalne in neformalne akterje javnih politik. **Moč formalnih akterjev je prav v njihovih formalnih pooblastilih – v pravici do odločanja. Neformalni akterji nimajo takšne avtoritete, vendar je njihova moč v argumentih, ki jih uporabljajo, in dokazih, na katerih temeljijo njihovi predlogi.** Ko svoje zahteve usmerijo proti formalnim akterjem, se ukvarjajo z *javnim zagovorništvom*.

Javno zagovornišvo lahko opredelimo kot poskus vplivanja neformalnih akterjev v procesu policy na opredelitev težave in možne rešitve. Gre za poskus posrednega vplivanja na vsebino političnih odločitev z organiziranimi intervencijami, ki mobilizirajo politično in družbeno podporo za spremembo načina reševanja določene javne težave⁵.

Zagovornišvo je le ena od oblik politične participacije, torej sodelovanja državljanov pri sprejemanju političnih odločitev. **Če želimo politično participacijo bolje razumeti, jo lahko razdelimo na institucionalno, tj. formalno, in neinstitucionalno, tj. neformalno.** Institucionalna dimenzija implicira institut volitev kot glavni mehanizem sodelovanja državljanov v političnem življenju, neinstitucionalne oblike politične participacije pa vključujejo udeležbo na protestih, podpisovanje peticij, državljansko nepokorščino, politični bojkot ipd. **Vse dejavnosti, namenjene sprejemanju in/ali spreminjanju političnih odločitev, razumemo kot različne oblike politične participacije.**

Glede na to, da različne oblike participacije na različne načine težijo k doseganju določenih družbenih ciljev, se bomo osredotočili predvsem na zagovornišvo, torej na komunikacijske aktivnosti, ki za državljanje in organizacije predstavljajo način, kako lahko poskušajo vplivati na odločitve formalnih akterjev javnih politik.

Oglejte si video: Državljeni vedo najbolje - sodelovanje državljanov pri odločanju

Vir videa: https://www.youtube.com/watch?v=QZOIFqpbVk&feature=emb_title

[5] LIBERA priočnik (2014), str. 52

.....

.....

Dobro, a se pogovarjamo s steno?! (splošno o javnem delovanju)

• Javni prostor in demokratična javnost

Za ukvarjanje z javnim komuniciranjem potrebujemo osnovno znanje o medijskem predstavljanju resničnosti. Temu namenoma pravimo »predstavljanje resničnosti«, ker je medijsko predstavljanje dobesedno »proizvodnja resničnosti«, saj praktično ni informacije o politični resničnosti, ki do nas ne bi prišla prek medijev. Brez medijev, ki izbirajo, predstavljajo in sprašujejo politične akterje o politični resničnosti, skorajda ne bi imeli izkušenj s politično sfero.

Mediji vedno iščejo zgodbo ter bralce/gledalce/»klikerje in scrolerje«. Ekonomska resničnost jih sili, da proizvedejo vedno več vsebine v vse krajšem času, ter da vse predstavijo zelo splošno in zabavno. Ko so mediji prisiljeni v produkcijo plitkega spektakla, trpi tudi javno informiranje o politiki, ki se omeji na najosnovnejše in najlažje razumljive elemente politike kot procesa. Politične vsebine so že po svoji naravi težje razložljive, manj dinamične, manj neposredno konfliktno in zato tudi manj zanimive. Oziroma, veliko lažje je narediti »šov« iz politike kot *politics* kot politike kot *policy*.

Ali to pomeni, da moramo naše komuniciranje banalizirati in ga spremeniti v spektakel?

Ne, vendar se moramo opremiti za učinkovito komuniciranje.

Vstop v javnost in zakaj si moramo upati

Young in Quinn (2012) menita, da je zagovorništvo, s katerim želimo vplivati na javno politiko:

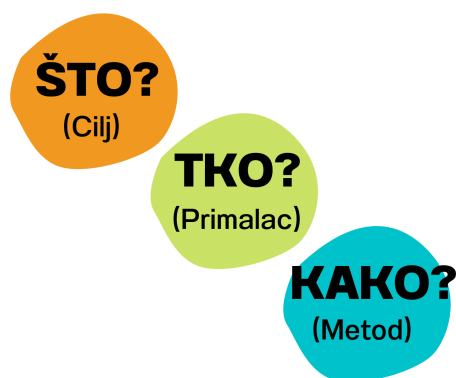
- dvosmerni proces pogajanj, s katerim prenesemo »lastništvo« nad ugotovitvami in priporočili za razvoj neke javne politike z naše organizacije na ciljno publiko,
- poskus delnega vplivanja na neko javno politiko – njeno vsebino ali instrumente –, ne pa popolna potrditev naše ideje,
- »pridobivanje« strokovnega občinstva in gradnja interesnih koalicij ter »izmenjava« z odločevalci,
- odvisno od konteksta, ki je vedno specifičen in se spreminja,
- nepredvidljivo in običajno zahteva veliko časa in vztrajnosti.

Če je zagovorništvo tako negotov in naporen proces, se moramo vprašati: zakaj bi se sploh morali truditi za javno komuniciranje? Kako lahko povečamo svoje možnosti za uspeh, če na toliko stvari nimamo vpliva?

Odgovor je v tem, da mora biti naš pristop k zagovorništvu sistemski – potrebujemo torej strategijo zagovorništva. Da bi oblikovali strategijo, moramo odgovoriti na tri vprašanja:

- Kaj je **najprimernejši pristop** oziroma kakšen je potencial za spremembe v trenutnem kontekstu? To nam bo pomagalo opredeliti pričakovani rezultat in s tem splošni cilj kampanje.
- Kateri **akterji** so pomembni za naša prizadevanja in kakšen je njihov odnos do nas?
- Katera **sporočila** želimo predstaviti v javnosti, da pridobimo prepoznavnost in podporo?

Te korake bomo obravnavali spodaj.

Želite izvedeti več o tem, kaj je strategija zagovorništva?

Vir videa: <https://www.youtube.com/watch?v=EODO6NDV9go>

• Izbira najustrežnejšega pristopa

Ko ustvarjamo javno zagovorniško kampanjo, se moramo zavedati, da so dokazi in raziskave samo eden od možnih načinov argumentacije naših pogledov. Uspeh zagovorniške kampanje bo temeljil (tudi) na vsečnosti sporočil, dovzetnosti ciljnih publik, izbiri komunikacijskih kanalov in medijev ... Poleg tega pa bo seveda odvisen tudi od politične volje in pripravljenosti političnih akterjev, da prepoznajo pomembnost teme, ali pa jo vsaj uvrstijo na dnevni red.

Vendar nas to ne sme odvrniti od razmišljanja o spremembah, ki jih želimo doseči. Ta sprememba bo cilj naše zagovorniške kampanje. Spremembo pa dosežemo s **koraki, ki ustrezajo družbenemu (tudi ekonomskemu kot političnemu) kontekstu, v katerem delujemo.**

Ključnega pomena je, da si zapomnimo: naš glas pri določanju politične agende je le eden od mnogih. **Če želimo biti uspešni in ustvariti sporočilo, ki ga bodo odločevalci razumeli in sprejeli, moramo vedeti, kdo so ljudje, ki sodelujejo pri odločanju, in kakšna so njihova stališča.**

To morda zveni kruto, a je realistično: večina politikov ni navdušena nad spremembami, še posebej ne nad spremembami, ki prispevajo k večji solidarnosti. Na politične odločitve torej vpliva več dejavnikov:

- osebna stališča in mnenja odločevalcev (pogosto proti našim ciljem),
- razpoložljiva sredstva (nikoli zadostna),
- politični trenutek (nikoli pravi),
- politična klima (vedenje vedno v skladu z navodili: »ne razburkaj situacije«),
- politična kultura, navade in tradicija (posledica dolgotrajnega destimuliranja državljanske participacije in nezaupanja do več demokracije),
- moč drugih oblikovalcev javnega mnenja (politikom so velikokrat pri srcu lobisti z več sredstvi),
- javno mnenje (politiki ne smejo izgubiti naklonjenosti javnosti) in na koncu,
- mediji (ki pogosto ne bodo posredovali ključnega sporočila).

Ponovimo: cilj ni odvrniti od aktivizma, temveč opozoriti, da je možno, da bodo tudi najboljše in najplemenitejše

solidarnostne ideje »trpele« zaradi pomanjkanja možnosti za njihovo uresničitev. Za to niso krive ideje, temveč številni faktorji, ki vplivajo na uspeh ali neuspeh katere koli politične akcije.

Pri analizi konteksta se je treba osredotočiti na naslednja tri področja:⁶

Izzivi ali ovire, ki preprečujejo, da bi proces šel v zeleno smer, kot so:

- Ne poznamo oziroma nimamo dostopa do oseb, ki pripravljajo ali sprejemajo odločitve.
- Naša stališča in interesi so nasprotni od vladnih.
- Tema ni na politični agendi vlade.
- Pomanjkanje znanja in razumevanja mogočih rešitev med ciljno publiko.
- Pomanjkanje podatkov, potrebnih za sprejemanje odločitev.
- Lastne pomanjkljivosti (naša podoba v javnosti, pomanjkanje informacij, strokovnosti, virov in vez ...).

Prednosti, ki jih lahko izkoristite za premikanje procesa v zeleno smer, kot so:

- Presenetljive ali nove ugotovitve, ki izhajajo iz raziskav in analiz.
- Nova rešitev stare težave.
- Priložnost za akcijo na podlagi družbenega, političnega ali ekonomskega konteksta.
- Podpora vplivnih posameznikov ali organizacij (potencialni ambasadorji in tiskovni predstavniki).
- Pozornost in naklonjenost medijev – uvajanje novih pogledov skozi t.i »človeške« zgodbe, odmevi pričevanj iz tujine in njihovo spremljanje v domači javnosti.

Kako velik premik lahko pričakujete glede na ugotovljene ovire in prednosti. Ne pozabite, da je cilj lahko vse od odprtja razprave o temi pa do spremembe politike:

- Ozaveščanje o težavi in načinih reševanja težave.
- Spodbujanje razprave ključnih deležnikov.
- Spreminjanje mnenj strokovnjakov o temi ali možnostih politike (policy).
- Postavitev teme na politični dnevni red.
- Sprejem vaših priporočil glede politik (policy).
- Rezultat te analize naj bi podal realno sliko o tem, kaj lahko dosežete, in vas tako vodil pri snovanju zagovorniških aktivnosti, kar bomo ponazorili z našim primerom.

Vadi! Izberi temo za zagovorništvo, ki te navdušuje in na katero se želiš odzvati. Pomisli:

S kom želiš komunicirati?

Kaj hočeš povedati?

Na podlagi teh dveh vprašanj ustvari slogan.

Različni akterji – zavezniki, nasprotniki in neopredeljeni (analiza akterjev in identifikacija komunikacijskih ciljev)

Zagovorniške kampanje ne potekajo v vakuumu. Vedno so usmerjene proti nekim osebam (odločevalcem), ti pa niso edini, ki jih naše javno komuniciranje lahko doseže. Nasprotno, krog akterjev, ki jih bomo z neposrednim nagovarjanjem pa tudi zgolj z javnim komuniciranjem dosegli, bo širok in bo vključeval ljudi, ki bodo bolj ali manj zainteresirani, bolj ali manj prijateljsko nastrojeni, bolj ali manj vplivni.

Vendar to ni nepomembno, saj je dolgoročna uspešnost naših kampanj lahko odvisna od predhodno narejene analize akterjev. Da bi lažje razmišljali o tem, »s kom imamo opravka«, lahko akterje razdelimo po tipologiji glede na tisto, kar je za nas najpomembnejše – interes za našo temo in moč, da nekaj naredijo.

Vsekakor so za nas pomembni **močni in zainteresirani akterji**, saj imajo običajno moč odločanja, pogosto pa tudi druge vire, pomembne za naše delo, na primer **znanje in avtoriteto za razpolaganje z denarjem**. Večinoma so to formalni akterji, kot so javni funkcionarji, državna uprava, politiki na oblasti. Dober odnos s njimi nam lahko omogoči, da delujemo in dosežemo svoje cilje, pomanjkanje odnosa pa nam lahko škodi in našim prizadevanjem ne pomaga do prepoznavnosti. Zato bi morali biti naši argumenti in zagovorniška prizadevanja usmerjeni predvsem vanje.

Močni in nezainteresirani akterji so prav tako pomembni, vendar so lahko nepredvidljivi. Nenadoma se lahko začnejo zanimati za našo temo in poskušajo vplivati na nas na način, ki bi nam lahko olajšal, lahko pa tudi otežil delovanje. Zaradi njihove moči jih je vsekakor priporočljivo imeti v mislih in pri njih »potipati«, kaj menijo o naši temi. **Kontekst, ki ga ustvarjajo s svojo močjo, nam lahko koristi ali pa škoduje**. Lahko delujemo v skladu z njihovimi interesi, ali pa jim nasprotujemo. Če lahko vzbudimo njihov interes in sklenemo zaveznitvo, čudovito. Za nas je bolje, če so nam naklonjeni, a žal ne bo vedno tako.

Zainteresirani akterji brez moči bomo pogosto mi sami. **Civilnodružbene organizacije, iniciative in zagovorniki imajo pogosto veliko za povedati o temah, s katerimi se ukvarjajo**, le redki pa jim prisluhnejo. Včasih je ignoriranje s strani močnih akterjev aktivno in opazno, včasih bolj subtilno, cilji naših bojov pa zaradi tega ne izgubljajo na pomembnosti. V tej skupini bomo najverjetneje naši iskrene zaveznike in somišljenike, tiste, ki nas poznajo in bi nas radi spoznali še bolje. Vredno se je potruditi za njih, saj z njihovo krepitevijo krepimo tudi naš položaj.

Ostanejo še **nezainteresirani akterji brez moči**, to so preprosto »vsi drugi«. Običajni državljani, ki imajo svoje skrbi,

interese in mnenja, bodo pogosto **neopredeljeni** (ali vsaj brez odločno izraženih stališč) do naših tem in si z njimi ne bodo razbijali glave. Njihova podpora, če jo dobimo, nam bo ljuba, a brez množične mobilizacije se ne bo veliko spremenilo. Ne škodi vedeti, kaj si mislijo o nas, to pa je tudi vse – tako ali tako imamo veliko skrbi.

• **Katere akterje moramo razvrstiti v shemo?**

Popolnega odgovora ni, vsekakor pa velja, da moramo deležnike čim natančneje identificirati in opredeliti. Drugače povedano, **ni dovolj reči, da so »politiki« močni, a nezainteresirani – politiki na oblasti so močnejši od opozicije in za nekatere politične opcije je naša tema pomembnejša kot za druge, ker v njej vidijo priložnost za mobilizacijo svojih volivcev.**

Mediji nikoli niso le mediji – so mediji, ki so nam naklonjeni ali nenaklonjeni, priljubljeni ali obrobni, nagovarjajo ljudi, ki so nam blizu, ali pa imajo nam popolnoma neznano bralstvo

Naši akterji bodo večinoma:

- **javni uslužbenci** – tri veje oblasti (izvršna, predstavniška, sodna); odločevalci v naši lokalni skupnosti, državi ali v Evropski uniji (ali pa celo globalno!),
- **drugi javni organi** (agencije, pravobranilstvo, inšpekcije, samostojne institucije, izobraževalne ustanove ...),
- **politiki** – na oblasti/v opoziciji, lokalni/državni, naši somišljeniki ali nasprotniki,
- **organizacije civilne družbe** (društva, iniciative, aktivni državljani, aktivisti za in proti našim ciljem),
- **strokovne skupnosti** (akademska skupnost, znanstveniki ...),
- **poslovni sektor** (podjetja, potencialni donatorji ali sponzorji, tisti, ki s svojim delom delajo nekaj dobrega ali slabega za družbo),
- **mediji** (tisk, televizija, radio, internetni portali in družbena omrežja; mainstream ali obrobni; aktivistični ali apatični; katerih svetovni nazor je blizu ali daleč od naših ciljev).

Zakaj nas včasih zmoči dež pred parlamentom in vlado (protestne akcije in sporočila v javnosti)

• **Zakaj protest in zakaj stojimo zunaj**

Skozi zgodovino, tudi v naši bližnji preteklosti, so se določene skupine državljanov odločale za protest. Gre za izredno zanimivo obliko državljanske participacije, kjer državljani javno izrazijo podporo ali pa nezadovoljstvo z nekom ali nečim.

V čem se skriva vpliv in moč protestov?

Protesti so javno in pogosto množično izkazovanje politične drže. So vidni, barviti, glasni in ob zadostnem številu udeležencev predstavljajo sporočilo, ki ga politika težko ignorira. Morda je pot do množične podpore protestu dolga, vendar protesti pogosto predstavljajo prelomnico v političnem boju.

Protest v podporo Celoviti kurikularni reformi na Hrvaškem, 2016. | Vir: hrvatskamozbolje.org

Protivojni protest Crni flor, 1992. | Vir: ratusrbiji.rs

Citroënovi delavci na sindikalnih demonstracijah, 1968. | Vir: NPR

Protestniki se zbirajo na trgu Tahrir v Kairu, 2011. | <https://www.vox.com/> | Vir: Vox

Okoljski protesti Fridays for Future Manila

| Vir: Facebook

Mediji in kako z njimi (umetnost sporočil za javnost)

Ko pridobimo medijsko pozornost, potrebujemo nekaj spretnosti za čim uspešnejšo komunikacijo z mediji. Najzanesljivejši način za to je, da damo medijem to, kar želijo. Dobro sporočilo za javnost mora biti

- preprosto,
- zanimivo,
- presenetljivo,
- izstopajoče,
- osebno,
- vizualno prepričljivo⁷.

Dobro je torej, če vašo zgodbo poveste na preprost način in doživeto, z informacijami, ki jih ljudje ne poznajo, ter primeri, ki govorijo v vašo korist. Seveda ne more biti vsaka zgodba medijsko privlačna na vse omenjene načine. Tako kot vse druge veščine pa bo tudi komuniciranje z mediji z izkušnjami vse boljše.

Prva lekcija, ki jo je treba usvojiti, je prenašanje glavnega sporočila. Glavno sporočilo ni nujno tisto, ki je prvo izrečeno, temveč tisto, ki je cilj komunikacije. Ko razmišljate, kaj je vaše glavno sporočilo, **si predstavljajte, da ga morate povedati v samo 30 sekundah**. Predstavljajte si, da ste srečali *pravo osebo*, ki lahko prispeva k uresničitvi vašega cilja, in se z njo peljete v dvigalu iz pritličja v sedmo nadstropje poslovne stavbe. **Točno toliko časa imate, da izpostavite svoje glavno sporočilo**. Cilj te različice sporočila je načeti dialog o temi – je le majhen del sporočila in pomembno je, da v nadaljevanju dialoga predstavimo dokaze, argumente, zaključke in priporočila. Poleg glavnega sporočila moramo podrobno predstaviti problematiko in možne rešitve.

Drugače povedano, če pritegete pozornost odločevalcev, ste korak bližje temu, da bo vprašanje umeščeno na dnevni red.

Glavno sporočilo pride še bolj do izraza, če ga ponovite večkrat. Sporočilo ponovite na razumljiv in čim bolj podoben (oziroma enako razumljen) način, ne glede na to, ali je v kratki (npr. članek) ali dolgi (npr. intervju) obliki. Da bo čim bolj razumljivo, mora biti glavno in prvo sporočilo – še enkrat – preprosto, zapomnljivo in lahko prenosljivo.

Pomislite na otroško igro »pokvarjeni telefon«. Cilj igre je, da oseba na koncu verige sporočilo z začetka verige pravilno ponovi.

Seveda pride do nesporazumov, ki nas nadvse zabavajo. Toda prav »pokvarjeni telefon« razkriva pomembne elemente prenosa sporočil vzdolž komunikacijske verige:

- Kratka sporočila **se prenašajo lažje in natančneje** kot dolga.
- Sporočila, ki jih udeleženci zlahka razumejo, se prenašajo lažje in natančneje kot sporočila, ki so težje razumljiva.
- Sporočila, ki nimajo posebnih ali zapletenih elementov, se prenašajo lažje in natančneje.
- Daljša kot je veriga prenosa, večja je verjetnost, da bo sporočilo popačeno ali napačno razumljeno.

Razmisli! Katero sporočilo ti je všeč in zakaj? Pomisli na oglase podjetij, kot so Coca-Cola, Nike, ali pa nekaterih blagovnih znamk živil, ki se pogosto predvajajo na televiziji. Ti oglasi so odlična podlaga za analizo, saj imajo vse lastnosti uspešnega sporočila.

[7] Prilagojeno prema: Young in Quinn, 2021:123

ZAVIHAJMO ROKAVE (praktične vaje in aktivnosti)

Sporočilo mora v medije TAKOJ – Pisanje sporočila za javnost ali kako povedati vse v čim manj besedah

Sporočilo za javnost je pisna oblika komunikacije, namenjena predstavnikom medijev, njen namen pa je javnost seznaniti s temo/težavo, ki je pomembna za pošiljatelja (organizacijo ali posameznika).

Pomembno je vedeti, da vaše sporočilo za javnost zagotovo ni edino, ki so ga mediji tisti dan prejeli. Novinarji in medijske redakcije vsak dan prejmejo na desetine sporočil za javnost, zato je pomembno, da že v naslovu sporočila (tudi v imenu dokumenta) pritegnete pozornost novinarjev, ki si bodo vzeli čas in najprej prebrali vaše sporočilo, nato pa se v dogovoru z urednikom odločili, ali bodo vaše sporočilo objavili v svojem mediju.

Danes se sporočila za javnost pošiljajo po e-pošti na naslove novinarjev (najbolje je, če imate kontakte novinarjev, za katere mislite, da jih bo tema zanimala) in/ali na e-naslove uredništev. Najbolje je, da sporočilo za javnost pošljete v telesu elektronskega sporočila in pa tudi kot priponko, da lahko novinarji dostopajo do formata, ki jim bolj ustreza.

Način, na katerega je sporočilo za javnost napisano, je zelo pomemben in vpliva na to, ali bo sporočilo objavljeno in tako doseglo širše občinstvo.

Tu je nekaj predlogov, kako napisati dobro sporočilo za javnost:

- **Naslov je pomemben!** In to pomeni dvoje; naslov samega elektronskega sporočila (eng. subject) in naslov sporočila za javnost (besedilo, ki ga pošljete v telesu elektronske pošte in/ali kot priponko). Ime »Sporočilo za javnost_datum_ime pošiljatelja« ne bo pritegnilo pozornosti. Naslov mora biti kratek (po možnosti 10-15 besed) in jasen, a tudi informativen.
- **Piši jedrnat in jasno**, v jeziku, ki je razumljiv širši publiki. Cilj sporočila za javnost je podati sporočilo, ki je razumljivo vsem. Ne glede na to, kako kompleksna je tema, o kateri komuniciraš, je pomembno, da je razumljiva vsem. Če naslovniki sporočil ne bodo razumeli, ne bodo podprli tvojih prizadevanj. Izogibaj se zapletenim stavčnim oblikam in besedišču. Ko je sporočilo za javnost končano, ga še enkrat preberi in po potrebi skrajšaj ali poenostavi stavke. Da bi zainteresirana javnost prebrala več kot le naslov, moraš glavno sporočilo izpostaviti že v prvem odstavku. Tako lahko vzbudiš zanimanje novinarjev (in kasneje bralcev). Vedno piši z zavedanjem, da se nekateri bralci šele prvič soočajo s to temo.
- **Ponudi odgovore na ključna vprašanja** – Kaj (se dogaja)? Zakaj je pomembno? Kdo govori/organizira/opozarja na problem? Kje in kdaj se bo nekaj zgodilo? Zakaj je to pomembno? Ne razpiši se preveč. Besedilo izjave za javnost naj ne bi bilo daljše od ene strani.
- **Priloži fotografijo**, ki je tematsko povezana z objavo (slika z dogodka, relevantni akterji ali vsaj logotip vaše organizacije). Tako boš olajšal/a informiranje o svoji organizaciji, tebi osebno ali temi, o kateri pišeš. Na ta način novinarjem olajšaš delo, saj jim ni treba iskati primerne fotografije.
- **V besedilo sporočila za javnost dodaj povezave**, da bralca popelješ do več informacij, ki jih zaradi majhnega obsega ne moreš predstaviti v samem besedilu sporočila za javnost. Lahko gre za povezavo do spletne strani tvoje organizacije, zakona, na katerega se sklicuješ, zbirke podatkov, Facebook dogodka ali nečesa drugega.
- **Pred pošiljanjem objavo še enkrat preberi**, še bolje pa je, če to stori kdo drug. Svež par oči (po možnosti nekdo, ki se na temo ne spozna) opazi, če je v besedilu kakšna nejasnost, če je treba nekatere dele dodatno razjasniti ali skrajšati, ker samo obremenjujejo besedilo. Prav tako tvoj »recenzent« ne sme spregledati slovničnih ali tipkarskih

napak.

- Priporočljivo je, da na koncu sporočila za javnost napišeš, kdo je avtor oziroma kdo je **kontaktna oseba** (njen e-naslov in telefonska številka), da bodo imeli novinarji informacijo, na koga se lahko obrnejo za več podatkov.

Razmisli, komu poslati sporočilo za javnost. Danes se sporočila za

- **Razmisli, komu poslati sporočilo za javnost.** Danes se sporočila za javnost pošiljajo po elektronski pošti na naslove novinarjev, urednikov določenih rubrik ali na elektronske naslove uredništev. Najbolje je, da sporočilo za javnost pošlješ v telesu elektronskega sporočila in pa tudi kot priložnost, da lahko novinarji dostopajo do formata, ki jim bolj ustreza. Sporočilo za javnost je priporočljivo poslati zjutraj, da bo objavljeno do poldneva (na portalih), popoldne pa najpozneje pred zaključkom dela redakcije (pomembno za tiskane izdaje). Bodi pozoren na to, kdo je tvoj naslovnik. Lifestyle ali športnemu novinarju je nesmiselno poslati sporočilo za javnost o zaščiti manjšinskih pravic ali varovanju okolja. Najbolje je, če imaš kontakte novinarjev, za katere misliš, da jih bo tema zanimala.

Primer sporočila za javnost (z označenimi sestavinami):

The image shows a document template for a public communication from GONG. The document is titled "Korona nije opravdanje: Imamo pravo znati kako zastupnici_e glasaju u naše ime". It contains several paragraphs of text. Annotations with arrows point to specific parts of the document:

- ADRESANT (kome šaljemo)** points to the recipient information: "Medijima i novinarima_ama Zagreb, 18. siječnja 2021. IP-2021/02".
- NADNASLOV (kontekst, povod) NASLOV(poanta, udica za čitanje)** points to the title: "Korona nije opravdanje: Imamo pravo znati kako zastupnici_e glasaju u naše ime".
- HIPERLINKOVI za upućivanje na dodatne informacije i izvore** points to a link in the text: "Parlamenteur".
- I. paragraf: sažeta poruka/poanta** points to the first paragraph: "Hrvatski sabor jedini je nacionalni parlament u EU koji, pod izgovorom korone, posljednjih gotovo godinu dana ne objavljuje kako je glasala koja zastupnica i zastupnik. Za to vrijeme, a uslijed pandemije i potresa, Sabor je tankom većinom donosio odluke koje ograničavaju temeljna ljudska prava."
- II. paragraf: pojašnjava kontekst, posljedice i sl.** points to the second paragraph: "Neprihvatljivo je da Sabor od ožujka prošle godine, i proglašenja pandemije, javnosti uskraćuje ovu važnu informaciju o radu zastupnica i zastupnika skrivajući se iza epidemioloških mjera i manjkavosti sustava elektroničkog glasanja predviđenog samo za Sabornicu."
- III. paragraf: pojašnjava zahtjev** points to the third paragraph: "Gong je pokrenuo interaktivnu kampanju na svojoj platformi Parlamenteur, kojom poziva građane i građanke da pišu Saboru i traže, ne samo da nam vrate što smo već imale (glasove zastupnika i zastupnica na plenarnim sjednicama), nego, kada se ulaže u novi sustav, da isti pokrije i sjednice radnih tijela kako bi javnost konačno doznale tko im uopće prisustvuje i kako glasa. Na stranici kampanje možete doznati koje države objavljuju pojedinačne rezultate glasanja, zaigrati 'strugalicu', ali i pisati nadležnim tijelima."

At the bottom of the document, there is a footer with the website "www.gong.hr" and a logo.

To se mora zgoditi LETOS – zagovorniške kampanje in javni interes

Kampanje običajno vključujejo več komunikacijskih aktivnosti, namenjenih doseganju določenega cilja. Njihova logika je pravzaprav enaka logiki »manjših« oziroma krajših komunikacijskih aktivnosti, saj vključuje vse korake, s katerimi smo

se že srečali – opredelitev splošnega pristopa, analizo akterjev, oblikovanje glavnega sporočila –, spoznali pa bomo, da je sporočilo za javnost »prva izbira« komunikacijskega kanala za številne zagovorniške organizacije. Pri kampanjah so vsi ti koraki raztegnjeni čez daljše časovno obdobje in so zaradi tega tudi bolj kompleksni in zahtevajo bolj sistematičen pristop.

Zagovorniška kampanja bi morala:

- imeti **načrt aktivnosti** za daljše časovno obdobje,
- planirati **pomembne dogodke**, ki bi se morali zgoditi v tem obdobju,
- predvideti, kdo bo zadožen za posamezno **komunikacijsko aktivnost** in katera sredstva bodo na voljo tej osebi.

Aktivnost #1	
Rok	
Zadolžitve	
Razpoložljiva sredstva	
Ciljna publika (ali publike)	

Aktivnost #2	
Rok	
Zadolžitve	
Razpoložljiva sredstva	
Ciljna publika (ali publike)	

Od naštetega so nam nekoliko nepoznane le še ciljne skupine. Jasno je, da moramo pripraviti analizo akterjev, a kaj, če smo okvirno že identificirali, koga želimo nagovoriti in kako?

V osnovi poznamo tri glavne vrste občinstva, ki jih lahko poskusimo nagovoriti:

1. Strokovno občinstvo – to je majhen, a zelo razgledan del javnosti. Sestavljajo ga akademska skupnost, znanstveniki, raziskovalci konkretnih javnih politik, izkušeni novinarji s posameznih področij, najvišji sloji izvršilne oblasti (npr. ministri, namestniki ministrov itd.), mednarodne organizacije in agencije ter drugi »strokovnjaki«. **Ta del javnosti pozna in razume dolge formate in mu je smiselno ponuditi čim več podrobnosti in argumentov.**

2. Informirana javnost – ta del javnosti prisluhne argumentom in morda tudi veliko ve, vendar proizvodnja znanja ni tisto, s čimer se primarno ukvarja. Novinarji v resnejših medijih, ozaveščeni državljani, civilnodružbene organizacije, javna uprava – vsi bodo razumeli nadpovprečno veliko, ni pa nujno, da bodo imeli čas za obdelavo obsežne količine podatkov. **Zato jim je treba posredovati jasne, jedrnat, a celovite informacije.**

3. Splošna javnost – javnost, ki o težavah, s katerimi se ukvarjate, ve nekaj malega ali pa (skoraj) nič. Ugotovitve raziskav večina ljudi težko bere – in to je v redu. Pozornost najširše javnosti moramo pridobiti s primeri in življenjskimi sporočili, naše sporočilo pa mora biti jedrnat in konkretno. **Za to občinstvo bo najbolje, če prikažete argumente »ZA« ali »PROTI« javni politiki, ki se jih tiče.**

Vsem omenjenim občinstvom lahko svoje ugotovitve predstavite v pisni, govorni ali vizualni obliki, primeri so navedeni v spodnji tabeli. Upoštevati je treba, da je lahko isto komunikacijsko orodje uporabno za različne ciljne skupine.

KOMUNIKACIJSKO ORODJE	CILJNA OBČINSTVA	
	STROKOVNA IN INFORMIRANA JAVNOST	SPLOŠNA JAVNOST
	strokovni in znanstveni članki, študije, analize, obsežnejši medijski prispevki, okrogle mize, forumi, javne razprave...	intervjuji, članki v medijih, radijske in televizijske oddaje, avdiovizualni prispevki, internetni portali, druge internetne strani, družbeni mediji...

In da ne pozabimo: zelo pomembno se je pravilno odločiti, kdo bo vodil zagovorniško akcijo.

Poleg tega, da nismo vsi enako večji javnega nastopanja, imajo nekateri že vzpostavljen odnos ali so v stikih z odločevalci, znajo boljše argumentirati ali bolje poznajo področje, o katerem bodo govorili. Nekateri so priljubljeni ali vsaj javno prepoznavni in lahko na začetku pritegnejo več pozornosti. Nekateri posamezniki uživajo večje javno zaupanje in si lahko pridobijo podporo javnosti ne glede na politična prepričanja naslovnikov.

Prav tako je izjemno koristno **spremljati, kakšni so naši komunikacijski učinki od začetka kampanje in tekom njenega poteka.** Seznam medijskih objav, statistika ogledov spletnih strani, termini oddaj v medijih, mesta objave časopisnih člankov ... vse to nam veliko pove o naših komunikacijskih dosežkih.

Pasivec, bodi aktiven! - Aktivizem za dobro

Ko govorimo o politični udeležbi, je pomembno povedati, da sama po sebi ni dovolj. Aktivnosti, v katerih sodelujemo, morajo spoštovati demokratične vrednote in podpirati človekove pravice. Dejavnosti, ki so usmerjene proti vrednotam liberalnih demokracij, lahko povzročijo škodo demokratičnim institucijam ali določenim družbenim skupinam.

Vprašajmo se, ali je aktivizem proti pravicam drugih tudi »pravi« aktivizem? Ali je aktivizem proti demokratičnim in zaželenim ciljem in vrednotam – navsezadnje tistim ciljem in vrednotam, ki so zapisane v naših ustavah – »pravi« aktivizem? Morda se nekateri ne bi strinjali z izrazoma »pravilno« in »napačno«, a ko aktivistična prizadevanja državljanov opredelimo kot usmeritev in prizadevanje za izgradnjo boljše in pravičnejše družbe, lahko dejavnosti, ki spodbujajo cilje pravičnosti, solidarnosti in enakosti brez zadržkov označimo za napačne.

To ne pomeni, da se moramo zavzemati za zatiranje idej in dejavnosti, ki se ne ujemajo z idejo liberalne demokracije. Pomeni le, da se moramo z uporabo vseh pravnih mehanizmov glasno boriti proti takim idejam in se z našim aktivizmom zavzemati za cilje enakosti in solidarnosti.

Je aktivizem – egoizem?

Kdaj se aktiviramo? Kdaj sodelujemo? Ali protestiramo samo takrat, ko se zavzemamo za svoje pravice ali tudi takrat, ko nas težava ne zadeva neposredno, vendar se zavedamo pomena njene rešitve? Pomanjkanje množičnih protestov v državah v regiji nam kaže, da načeloma sicer lahko podpiramo »tuj boj«, a se ga večinoma ne udeležujemo. Aktivnejši postanemo v situacijah, ki nas zadevajo osebno.

Težav v družbi je veliko. Tudi, če bi jih bilo malo (in jih ni) – vedno so možnosti za izboljšave. In zato je treba na marsikatero težavo in krivico opozoriti, marsikaj popraviti. Posameznik ne zmore vsega. Nekaj pa lahko. In ta nekaj naredi razliko. Ko opazujemo lastna dejanja, se lahko upravičeno sprašujemo o motivih in stopnji aktivnosti drugih akterjev v družbi.

Da, pričakovati je, da bosta apatija in nezanimanje za naše teme pogosto najtežje premagljivi oviri. Seveda se nihče ne more vključiti v vsak hvalevreden boj – toda zakaj se državljani na splošno odrekajo družbeni in politični udeležbi – zakaj se ne aktivirajo?

Zakaj abstimirati?

Razmisli, kaj so razlogi, zakaj se nekateri državljani nočejo udeležiti niti volitev, kaj šele kako drugače vključiti v aktivizem?

»Ničesar ne morem spremeniti.«

»Vseeno mi je, kdo zmaga. Vsi so enaki.«

»Ta čas raje preživim z družino in prijatelji.«

»Ni dobrih kandidatov.«

»V mojem okraju se ve, kdo bo zmagal, pa če grem na volitve ali ne.«

»Za večino kandidatov nisem še nikoli slišal a.«

Nekateri zgoraj omenjeni razlogi pojasnjujejo, zakaj nekdo ne bi želel sodelovati oziroma zakaj bi se lahko zdelo, da participacija ni nujno smiselna. Zakaj bi izgubljali čas in energijo, če ni pravih alternativ in so prizadevanja državljanov obsojena na neuspeh?

Ti razlogi so razumljivi in z njimi je mogoče razpravljati na način, ki kaže preprosto logiko sodelovanja – več državljanov kot se vključi, večja je verjetnost uspeha.

Po drugi strani pa lahko državljanke od sodelovanja odvrnejo tudi drugi akterji. Če pomislimo, ni malo politikov – tistih na oblasti in na različnih položajih, ki so odvisni od imenovanj politikov –, ki lahko marsikaj izgubijo, če bi bile njihove funkcije ogrožene. **Zato apatijo državljanov vidijo kot enega od načinov, kako se lahko obdržijo na svojih položajih.** Od njih je namreč odvisen določen krog ljudi, ki nikoli ne bodo šli na volitve in ki v medvolilnem času ne bodo delali težav,

sploh, če bodo nagrajeni. Kot pravi eden od razširjenih pogledov na politiko, obravnavan v prvem delu tega priročnika; klientelizem je resna igra. Tisti, ki pridejo na politične položaje, s svojimi pooblastili nenadoma dobijo možnost, da odločajo, koga od svojih zvestih privržencev bodo nagradili in kako.

Aktivizem in optimizem

Vir videa: https://www.youtube.com/watch?v=_tz16ZPUohw&feature=emb_title

Razmisli! So aktivisti preveč optimistični? Ali gre za realiste, ki upajo, da se bodo stvari izboljšale? Ali bi bilo bolje, če ne bi storili ničesar?

.....
.....

Neudeležba zaradi pomanjkanja sredstev

Ni države na svetu, kjer je življenje urejeno tako, da vse deluje brezhibno in ni nobenih težav v delovanju skupnosti. Del odgovora na vprašanje, zakaj je temu tako, zagotovo leži v omejenosti virov. Je pa to tudi argument, ki na zelo preprost način prelaga odgovornost s tistih, ki ga uporabljajo. Če ne zmorete vsega, zakaj bi počeli *prav to*?

Odgovor na to je: dilema je lažna. To, da se ne da narediti vsega, ni razlog, da ne bi prisluhnili mnenju kakšnega akterja zunaj formalne oblasti o tem, kaj bi bilo zaželeno narediti in kako.

Demokracija stane, vendar to ni razlog, da bi se ji odpovedali ali pristali na to, da jo prakticiramo le občasno, priložnostno ali le, ko se naši voditelji velikodušno odločijo, da nam to dovolijo.

Ni se nam treba pretvarjati, da je politična udeležba vedno prioriteta državljanov in nekaj, v kar se lahko zlahka in voljno vključijo. Marsikomu to preprečujejo veliko pomembnejša življenjska vprašanja; eksistencialne skrbi, pomanjkanje časa, sredstev, znanja in moči za vključevanje v politično odločanje. Pred temi okoliščinami, ki velik del ljudi izključujejo in jim onemogočajo vstop v politiko, si nikoli ne smemo zatiskati oči. To sicer ne pomeni, da je njihova udeležba formalno onemogočena – boj za glas ni nikoli izgubljen, tudi če mnogi tega glasu ne bodo mogli učinkovito uporabiti.

V primerjavi s celotno populacijo le malo državljanov pogosto in aktivno sodeluje v družbenem in političnem življenju skupnosti, v kateri živijo. Mnogi med njimi, kot na primer prostovoljci ali člani humanitarnih društev, svojih dejanj ne vidijo kot politične. Motivacija za sodelovanje pa je pri vseh enaka – želja prispevati k pozitivnim družbenim spremembam v svojem okolju. Ne glede na to, ali pomagajo starejšim in nemočnim, otrokom s posebnimi potrebami, se zavzemajo za enakost spolov, pravice LGBT, pospravljajo smeti v okolici, protestirajo proti slabim delovnim pogojem ali neizplačevanju plač ... vsi si želijo boljšo in bolj zdravo družbo.

Pregled (Ćulum Ilić, B., Androić, J. 2020.) Dosedanje raziskave o politični pismenosti mladih na Hrvaškem povzemajo izsledke več raziskav, ki kažejo, da ima pomemben odstotek mladih nedemokratska stališča in da je državljansko delovanje (če je sploh prisotno) na robu njihovih interesov. Hkrati pa se sami kot skupina počutijo na robu družbenopolitičnih interesov. Kar bi moralo skrbeti nas vse, predvsem pa politične odločevalce, je nemoč, ki jo mladi sporočajo v kontekstu vplivanja na kakršnekoli spremembe.

Pogosto lahko opazimo, kako odrasli in tisti, ki so na položajih moči, instrumentalizirajo mlade. Priča smo situacijam, ko imajo prostor, da nekaj povedo, a niso slišani. Takšne situacije mlade odvrtačajo, čeprav bi morale imeti ravno nasproten učinek; morale bi jih vzpodbujati, da so še glasnejši in aktivnejši. **Ne čakaj, da te nekdo potegne za rokav, da sodeluješ, poišči način, da se tvoj glas sliši in da dosežeš spremembe v svoji skupnosti.**

Državlјanska vzgoja in izobraževanje – izobraževanje za našo in njihovo dobrobit

Skoraj vse⁸ srednje šole na Hrvaškem imajo predmet »Politika in gospodarstvo«, v okviru katerega se učijo o političnih sistemih, institucijah, akterjih in družbenopolitičnih procesih. Vsebina predmeta oz. pričakovani učni izid se posveča predvsem pridobivanju teoretičnega znanja, zato so glasne **pobude** za uvedbo državljanske vzgoje kot samostojnega predmeta, ki bi poudarjal aktivno in odgovorno sodelovanje državljanov v političnih procesih, tj. političnemu življenju lokalnih, nacionalnih, regionalnih in globalnih skupnosti. Politična pismenost v demokratičnih družbah v najširšem pomenu vključuje posedovanje znanja, veščin in vrednot, ki omogočajo odgovorno sodelovanje državljanov v političnem življenju.

Vsekakor je pomembno razmerje med politično pismenostjo in državljansko participacijo. **Bolj kot so državljani informirani in politično pismeni, večja je namreč verjetnost, da bodo sodelovali v različnih oblikah državljanske participacije** (volitve, protesti, prostovoljstvo itd.) (Ćulum Ilić, B., Androić, J. 2020). Prav to pa je najpomembnejše za zdravo demokracijo – aktivni državljani kot nadzor nad delom oblasti.

Situacija v Sloveniji obeta make več. V srednjih šolah je namreč državljanski vzgoji namenjenih 15 ur na šolsko leto. Od šolskega leta 2022/2023 naprej se bo izvajal poseben obvezni predmet, ki bo po vsebini ustrezal državljanski vzgoji, v obsegu ene šolske ure na teden.

Zakaj so predmeti, kot je državljanska vzgoja, v šolah pomembni? Preprosto – skoraj vsi se morajo šolati, večina vpisanih pa šolo tudi konča. Z vključitvijo državljanske vzgoje na urnik lahko vlade zagotovijo, da bodo vsi mladi državljani deležni enake – ali zelo podobne – oblike izobraževanja o tem, kako se vesti kot državljani. **Dobijo podobna znanja, veščine in odnos do demokracije in državljanske participacije, zato je zelo pomembno, kako smiselni in kakovostni bodo programi v šolah, ki jih izvajajo.**

[8] Izjema so srednje ekonomske šole, kjer se poučuje samostojen predmet »ekonomija«, ne pa predmet politične vzgoje. Uradne razlage, zakaj segment politične vzgoje ni vključen v splošni kurikulum te vrste šol, ni.

Majhna zbirka orodij za zagovorniške organizacije danes

Bližamo se koncu tega priročnika in upamo, da smo vam uspeli predstaviti določen segment informacij, veščin, stališč in prepričanj o pomenu participacije, ki iz dneva v dan poganja organizacije, pa tudi vas kot zagovornike. Zdaj pa je čas, da podamo še nekaj nasvetov, torej še nekaj orodij iz »zbirke«, ki jo boste v prihodnosti verjetno dopolnjevali tudi sami. Ne gre za čudežne rešitve, temveč za dejstva, ki nam lahko olajšajo življenje in prispevajo k prepoznavnosti naših ciljev.

Neprofitni mediji

V mnogih evropskih državah delujejo – včasih veliki in zelo živahni – medijski sektorji, ki jih imenujemo neprofitni mediji ali cel *skupostni mediji (community media)*. To so mediji (najpogosteje internetni portali, lahko pa tudi tiskani mediji, radijske in televizijske postaje), ki spremljajo nekatere teme, ki so v drugih, »velikih« medijih pogosto zanemarjene ali jim ni namenjenega dovolj prostora – to so lahko na primer: **človekove pravice pripadnikov manjšin, okolje in trajnostni razvoj, pravice živali**. Nema lokrat »klasične« teme, kot so delavske pravice in sindikalni boji, kultura in umetnost, »končajo« v neprofitnih medijih in le redko kje drugje, preprosto zato, ker niso politično primerne in/ali dobičkonosne.

Kakšno je stanje neprofitnih medijev na Hrvaškem?

Vir videa: <https://www.youtube.com/watch?v=Wmj-GNMQI8I>

Družbena omrežja in »vštekane« generacije

Mladi danes veliko časa preživijo na družbenih omrežjih in prek njih na različne načine »gradijo« svojo identiteto. To lahko – in morate – uporabiti v svojo korist. Kako to storiti, boste sami vedeli najbolje. Dejstvo je, da se mladinski aktivizem v množici vsebin na družbenih omrežjih vedno bolj uveljavlja. Mladi nagovarjajo mlade s **privlačnim izgledom vsebin**, sporočili, ki vzbujajo pozornost, se z njimi pogovarjajo o relevantnih temah na način, ki deluje vzpodbudno in jih motivira, da te probleme bolje spoznajo in nato ukrepajo. To ne pomeni, da druge oblike komuniciranja niso več pomembne – nasprotno, nekatere je treba poznati, da vas bo širša javnost začela dojemati kot pomembne akterje – a če želite v svoj boj vključiti čim več ljudi, boste zaveznike verjetno iskali med drugimi mladimi. In tu se vaše znanje in izkušnje z družbenimi omrežji ter kratkimi in privlačnimi sporočili, ki ta hip »trendajo«, izkažejo za neverjetno pomembne.

PARLAMETER in podobna orodja

Poznaš orodji: parlameter.si/ in parlametar.hr/ ?

Parlameter.si in Parlametar.hr sta spletni platformi, ki na organiziran način posredujejo informacije o poslancih hrvaškega in slovenskega parlamenta – Hrvaškega sabora (HR) in Državnega zbora (SI). **Cilj teh orodij je delo politikov predstaviti bolj odprto in dostopno za javnost.** Z orodjem imate preprost pregled nad tem, kako je poslanec ali poslanka glasovala, kdaj in o katerih temah je glasovala enako ali drugače kot njeni strankarski kolegi, kolikokrat je sodelovala v razpravi, kolikokrat je bila odsotna itd.

Raziščij, kako so poslanke in poslanci obravnavali tebi pomembne teme!

Glasanje

8. sjednica, 15. 9. 2021

PRIHVAĆEN

Prijedlog zakona o referendumu, prvo čitanje, p. z. br. 183 - predlagateljica: Vlada Republike Hrvatske

88

ZA

9

PROTIV

4

SUZDRŽANA

50

NEMA

Hrvatski sabor jedini je parlament u EU koji je, zbog korone, prestao objavljivati kako je glasala koja zastupnica i zastupnik. Promijeni to. Piši Saboru.

Združeni državljani (Ko se male roke združijo)

Vaša odgovornost je, da najdete način, kako in kje boste kaj spremenili in tako prispevali k izboljšanju družbe. Delujete lahko sami, ali se združite s tistimi, ki si želijo isto kot vi in delujete skupaj.

Društva so prostovoljna, samostojna, nepridobitna združenja fizičnih ali pravnih oseb, ki se združujejo zaradi skupnih interesov.

Za demokratične družbe je značilen obstoj treh sektorjev: državnega, torej javnega, zasebnega, ki ga sestavlja prosti trg, in sektorja civilne družbe, ki ga sestavljajo državljani. Civilna družba so državljani, združeni v različnih skupinah, pobudah in organizacijah ali pa posamezniki, vključeni v sferi družbenega delovanja glede na svoje interese. Civilnodružbenih organizacij je veliko in se razlikujejo glede na namen njihovega delovanja. Nekatere so usmerjene v zagovornišvo in varstvo človekovih pravic in ranljivih skupin, aktivno sodelujejo pri oblikovanju različnih nacionalnih predpisov, programov in strategij, druge pa se ukvarjajo z zagotavljanjem socialnih storitev splošnega pomena na področju izobraževanja, zdravstva, socialnih pravic, športa itd.

Brez civilne družbe, **torej tretjega sektorja demokratične družbe**, moremo govoriti o kakovostni demokraciji. Neodvisni mediji in okrepljene organizacije civilne družbe so psi čuvaji demokracije in korektiv oblasti. Nadzirajo državne institucije in vladne funkcionarje, jih opominjajo na izpolnjevanje obljub, opozarjajo javnost na probleme, predlagajo nove ideje in teme za politično agendo, obveščajo, izobražujejo in senzibilizirajo javnost.

Društva, zavodi in civilne iniciative, ki so oblike neformalnega združevanja z namenom reševanja določene problematike v skupnosti (najpogosteječasne, ker prenehajo delovati po izpolnitvi svojega namena), so prostor, kjer državljani lahko najdejo druge ljudi z istimi vrednotami, z enakimi željami po doseganju družbenih sprememb. Naj gre za zaščito neke javne dobrine (proti privatizaciji avtocest, gozdov itd.), zaščito okolja (zelenih površin, rastlinskih in živalskih vrst), človekovih pravic (LGBT, reproduktivne pravice žensk itd.), socialnih pravic (brezplačen prevoz otrok z motnjami v razvoju itd.), spodbujanje športa itd.

Združevanje in zblíževanje je pomembno. Več združenih posameznikov ustvari več moči za skupen boj in krepí idejo, za katero se skupnost bori. Skupaj smo močnejši. Skupaj zmoremo veliko.

A to ne pomeni, da kot posamezniki ne moremo podpreti neke spremembe. **Tudi sami smo lahko glasni.** Lahko naredimo nekaj majhnih, a zelo pomembnih korakov za boljši jutri. Če nam obveznosti ne dopuščajo številnih ur prostovoljstva, sodelovanja pri organizaciji protestov, stalne angažiranosti pri reševanju problema, lahko naredimo majhne (in hkrati velike) korake, ki bodo prav tako pomembni; podpšemo peticijo, pridemo na protest, glasujemo na

volitvah, bojkotiramo določene izdelke ali kupimo tiste, ki s svojim proizvodnim procesom podpirajo za nas pomembne stvari (del dobička namenijo v humanitarne namene, podprejo domače proizvajalce, ne testirajo izdelkov na živalih ...).

Konec koncev zagotovo drži: politika je boj za oblast.

Kako plemenita je politika? Je služba ali poslanstvo?

Tisti, ki se ukvarjajo s politiko, težijo k moči, saj jim pomaga pri doseganju drugih ciljev (altruističnih ali egoističnih), ali pa hrepenijo po moči »zaradi nje same«, da bi uživali v občutku prestiža, ki pride z njo.

Razmisli! Ali meniš, da politiki v svojem delovanju zasledujejo ideale ali so njihovi cilji egoistični? Ali verjamejo v spremembe na bolje za vse ali najprej sledijo temu, kar je bolje za njih?

S temi vprašanji se je ukvarjal nemški sociolog Max Weber, ki v eseju Politika kot poklic (1919) podaja svoja razmišljanja o državi ter politiki in politikih. Meni, da poklicni politiki »od politike« živijo z namenom, da bi s svojim političnim udejevanjem ustvarili vir zaslužka in finančne koristi, »za politiko« pa živijo tisti, ki ravnajo odgovorno, v skladu s svojimi prepričanji in etiko odgovornosti.

Vedeti je treba, da **eno (živeti »od« in »za« politiko) ne izključuje drugega**. Predstavniki državljanov, ki sedijo v predstavniških telesih oblasti na državni, regionalni in lokalni ravni, dobijo plačilo za svoje delo, pri delovanju pa (bi) morali delati v interesu tistih, ki so jih izvolili.

Odgovornost državljanov in državljanek je, da ne dovolijo, da bi jim kdo odvzel njihovo moč.

»Najhujša nepismenost je politična nepismenost. Tako nepismen človek ne sliši ničesar, ne vidi ničesar in ne sodeluje v političnem življenju. Zdi se, da ne ve, da je cena življenja, cena fižola, moke, najemnine in zdravil, odvisna od političnih odločitev. S svojo politično nevednostjo se celo hvali, izprsi se in pravi, da sovraži politiko. Imbecil ne ve, da so rezultat njegove politične neparticipacije prostitutka, zapuščen otrok, ropar in, kar je najhuje, skorumpirani uradniki, lakaji izkoriščevalskih multinacionalnih korporacij.«

– Bertolt Brecht

VIRI:

- Baketa, N., Bovan, K. i Matic Bojic, J. (2021). Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj – istraživački izvještaj za 2021. godinu. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
- [https://www.gong.hr/media/uploads/politicka_pismenost_u%C4%8Denika_i_u%C4%8Denica_2021_istrazivacki_izvjestaj_\(2\).pdf](https://www.gong.hr/media/uploads/politicka_pismenost_u%C4%8Denika_i_u%C4%8Denica_2021_istrazivacki_izvjestaj_(2).pdf)
- Ćulum Ilić, B., Andrić, J. (2020.) Što znamo o političkoj pismenosti mladih u Hrvatskoj? – Kratki pregled dosadašnjih istraživanja – ususret trećem istraživanju političke pismenosti mladih u Hrvatskoj, Gong
- https://www.gong.hr/media/uploads/%C5%A1to_znamo_o_polit%C4%8Dkoj_pismenosti_mladih_u_hrvatskoj.pdf
- Dye, Thomas. R. 1987. Understanding Public Policy. New Jersey: Prentice Hall.
- Ilić, V. i sur. (2013.) MLADI U VREMENU KRIZE, Prvo istraživanje IDIZ-a i Zaklade Friedrich Ebert o mladima, Zagreb
- Ilić, V., Spajić-Vrkaš, V. (2013) Potrebe, problemi i potencijali mladih u Hrvatskoj – Istraživački izvještaj; Ministarstvo socijalne politike i mladih
- Kovačić i Vrbat | „Znam da ništa ne znam“: politička kompetencija i politička participacija među mladima u Zagrebu
- Petek, A. (2016): Politološka ekspertiza za javne politike
- <http://arhiva.mladi-eu.hr/wp-content/uploads/2015/07/Nacionalni-program-za-mlade-14-17.pdf>
- <https://bib.irb.hr/datoteka/745201.af2757ba3e116ab99ab4917e5ecd7bd2.pdf>
- <https://bib.irb.hr/datoteka/925532.1.pdf>
- <https://bib.irb.hr/datoteka/925532.1.pdf>
- <https://tripalo.hr/wp-content/uploads/2015/12/DEMOKRATSKI-POTENCIJALI-MLADIH-U-HRVATSKOJ.pdf>
- <https://cmzg.info/europska-strategija-za-mlade/https://www.mobilnost.hr/hr/novosti/pocinje-provedba-nove-strategije-eu-a-za-mlade-za-razdoblje-od-2019-do-2027-godine/>
- <https://www.coe.int/en/web/youth/about-youth-policy>
- <https://demografijaimladi.gov.hr/istaknute-teme/mladi-4064/nacionalni-program-za-mlade-4072/4072>
- [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:42018Y1218\(01\)&from=ES#d1e44-11-1](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:42018Y1218(01)&from=ES#d1e44-11-1)
- <http://goo.hr/savjeti-mladih/>
- https://www.idi.hr/wp-content/uploads/2014/03/mladi_uvk.pdf
- https://www.mobilnost.hr/cms_files/2015/12/1450346610_potrebe--problemi--potencijali-mladih-rh.pdf
- https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_03_41_724.html
- <https://tripalo.hr/wp-content/uploads/2015/12/DEMOKRATSKI-POTENCIJALI-MLADIH-U-HRVATSKOJ.pdf>